

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**PROFESIONALIZÁCIA VEDNÉHO ODBORU
SOCIÁLNA PRÁCA**

Bakalárska práca

Študijný program: Sociálna práca

Školiace pracovisko: Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ: Doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, PhD.

Nitra 2010

Darina Molnárová

Zadanie záverečnej práce

Ďakujem mojej školiteľke

Doc. PhDr. Lenke Haburajovej-Ilavskej, PhD.

za usmernenie, poradenie a odbornú pomoc pri vypracovaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

MOLNÁROVÁ, Darina: *Profesionalizácia vedného odboru sociálna práca*. [Bakalárska práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. – Školiteľ: Doc. PhDr. Lenka Haburajová-Ilavská, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.). – Nitra: FSVaZ, 2010. 46 s.

Práca prezentuje etablujúci sa vedný odbor sociálna práca v našej spoločnosti. Autorka chce v nej poukázať na proces profesionalizácie sociálnej práce s vymedzením jej priestoru v systéme vied a praxi. Cieľom bakalárskej práce bolo zmapovať problematiku sociálnej práce a jej opodstatnenie v spoločnosti, ako i poukázať na skutočnosti, ktoré môžu pomôcť profesionalizácii sociálnej práce. V prvej kapitole sa venuje rôznym definíciám a ponímaniu sociálnej práce z pohľadu viacerých autorov, ako i pohľadu na predmet, funkcie a ciele sociálnej práce. V druhej kapitole dáva priestor profesionalizácii vedného odboru sociálna práca, cez základné pojmy a charakteristiky profesionalizácie, profesie, osobnosti, rolí a kvalifikačných predpokladov sociálneho pracovníka. V poslednej, tretej časti bakalárskej práce, autorka nazerá do niektorých oblastí spoločenského života v ktorých sa sociálny pracovník uplatňuje.

Kľúčové slová:

Sociálna práca, sociálny pracovník, profesionalizácia, profesia, vedný odbor, klient, kvalifikovaný.

ABSTRACT

MOLNÁROVÁ, Darina: *Professionalisation of Science branch of Social Work*. [BA thesis] – Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health Care; Department of Social Work and Social Sciences. - Tutor: Doc. PhDr. Lenka Haburajová-Ilavská, PhD. Master of degree: Bachelor (Bc.). – Nitra : FSVaZ, 2010. 46 p.

This thesis presents the establishing discipline of social work in our society. Author intends to show the process of professionalization of social work with the definition of space in the system of science and practice. This bachelor thesis aims to map the problems of social work and its justification in society, as well as highlight the facts that may help to professionalize social work. The first chapter explores the various definitions and the notion of social work from the perspective of several authors, as well as view on the object, functions and objectives of social work. The second chapter treats professionalism of social work science discipline through the basic concepts and characteristics of professionalism, professions, personalities, roles and qualifications of social worker. In the final, third part of bachelor thesis author views in some areas of social life, in which the social worker comes across.

Keywords:

Social work, social worker, professionalism, profession, science discipline, client, qualified.

OBSAH

ÚVOD	7
1 SOCIÁLNA PRÁCA A JEJ PONÍMANIE	9
1.1 Definície sociálnej práce	9
1.2 Predmet, funkcie a ciele sociálnej práce	12
2 PROFESIONALIZÁCIA SOCIÁLNEJ PRÁCE	15
2.1 Pojem profesionalizácia	16
2.2 Pojem profesia sociálneho pracovníka	18
2.3 Osobnosť sociálneho pracovníka	19
2.4 Role sociálnych pracovníkov	21
2.5 Kvalifikačné predpoklady a požiadavky	22
3 OBLASTI UPLATNENIA SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA	24
3.1 Sociálna práca v štátnej správe	25
3.2 Sociálna práca v oblasti poradenstva	26
3.3 Sociálna práca v oblasti zdravotníctva	28
3.4 Sociálna práca v právnej oblasti	31
3.5 Sociálna práca v pedagogickej oblasti	34
DISKUSIA	37
ZÁVER	42
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	44

ÚVOD

V spoločnosti sa často stretávame s problémami odbornej starostlivosti o ľudí, ktorí sú odkázaní na pomoc iných. Sú to väčšinou starí a chorí ľudia, o ktorých sa nemá kto postarať, alebo ich zdravotný stav si vyžaduje odbornú starostlivosť, ktorú rodinní príslušníci nevedia poskytnúť. Ďalej je veľa aj mladých ľudí, ktorí sú nemobilní, či rôznymi spôsobmi postihnutí a handicapovaní. V minulosti boli takíto ľudia často odkázaní na domáce opatrovanie členmi rodiny. V súčasnosti vidíme, že pribúdajú rôzne sociálne zariadenia, ktoré poskytujú ľuďom v takejto situácii príbytok, starostlivosť na odbornej úrovni a dôstojný život. Stále však nie je dostatok profesionálnych sociálnych pracovníkov a preto je potrebné rozvíjať túto profesiu, dať jej v spoločnosti priestor a patričné miesto. Cieľom tejto bakalárskej práce je poukázať na proces profesionalizácie sociálnej práce s vymedzením jej priestoru v systéme vied a v praxi. Človek – jeho telesná i duševná schránka je citlivá, živá. Nie je to materiál, ktorý sa dá odložiť v prípade jeho nefungovania, či poruchy. Povolanie sociálneho pracovníka si vyžaduje veľkú dávku trpezlivosti, empatie, lásky a porozumenia. Je potrebné, aby si sociálni pracovníci uvedomovali, aké dôležité je ich poslanie a s láskou pristupovali ku každému človeku. Úlohou spoločnosti je preto poskytovanie vzdelania v oblasti sociálnej práce, zvyšovanie kvalifikácie už skúsených pracovníkov a zlepšovanie podmienok pre obe strany. Bežný človek sa v živote stretáva s ľuďmi, ktorí majú rozličné povolanie, poslanie alebo profesiu. Je dosť profesií o ktorých vieme veľmi málo, pretože si neuvedomujeme ich význam pre človeka, alebo spoločnosť. Sú však profesie, o ktorých ľudia vedia viac, uznávajú ich, či s úctou o nich hovoria. Patrí sem napr. lekár, učiteľ, právnik, psychológ, ale i remeslá ako napr. stolár, murár, kuchár... Všetci vieme, čo ten-ktorý odborník robí. Ak by sme sa však spýtali, čo robí sociálny pracovník, to by už pravdepodobne vedelo menej ľudí. Jednoducho táto profesia ešte v našej spoločnosti nezískala miesto, aké jej právom patrí, nedostala sa do povedomia ľudí. Nositelia tejto profesie nezaplňajú stránky novin, ani bulvárnych časopisov, nenatáčajú sa filmy o ich práci, nie sú hosťami honosných večierkov „spoločenskej smotánky“, nevykazujú miliónové zisky a nezaplňajú kontá v bankách. Sú akoby v ústraní, alebo v tieni každodenných problémov ľudí, ktorí sú na nich odkázaní. Ich morálnym ohodnotením, či odmenou je snáď iba úsmev, či poďakovanie svojich klientov. Táto práca sa dá robiť iba

s veľkým srdcom, s porozumením, s láskou a vyžaduje si celého človeka. Nemôže ju vykonávať ten, kto nemá vzťah k ľuďom a pochopenie pre nich. Je to v konečnom dôsledku obetovanie sa jedného človeka pre druhého človeka. V rebríčku hodnôt sociálnych pracovníkov by mal byť na najvyššom mieste človek ako taký. Cieľom sociálnych pracovníkov je pomáhať ľuďom, ktorí sa ocitli, z akýchkoľvek dôvodov, v ťažkej životnej situácii, aby aj ich život mal určitú dôstojnú úroveň. Je to náročná práca, ktorá má zmysel nielen pre toho, kto pomoc potrebuje a prijíma, ale aj pre toho, kto pomáha. Niekedy je to doslova mravenčia práca, ktorá môže trvať aj veľmi dlho, ale ak je dosiahnutý cieľ a spokojný klient, potom má každá hodina takejto práce zmysel. Za každým spisom na stole sociálneho pracovníka sa skrýva osud jednotlivca, alebo celých rodín. Nie sú to iba holé čísla a štatistiky. Dôležité je, aby sociálny pracovník poznal hranice, po ktoré môže ísť. Nedá sa pomáhať, ak niekto pomoc nechce a doslova ju odmieta. Sociálny pracovník musí poznať svoju hodnotu a ceniť si sám seba. Nemôže čakať ocenenie za prácu, ktorú si sám necení. Nesmie dopustiť, aby sa stal sám klientom, pretože často pracuje v strese a v situáciách, v ktorých môže ľahko podľahnúť napr. vyhoreniu. Je preto potrebné, aby sa každý, kto chce vykonávať profesiu sociálneho pracovníka, dôsledne pripravil a doplňoval si svoje odborné vedomosti, učil sa z poznatkov praxe, mal základy niektorých príbuzných vied, ako je psychológia, sociológia, pedagogika a pod. Je potrebné, aby sa dokázal orientovať vo svete informácií, aby jeho práca vzbudzovala dôveryhodnosť a poskytované služby boli spoľahlivé a kvalitné. Iba tak sa môže uplatniť v širokom poli pôsobnosti, akým práve sociálna práca je.

1 SOCIÁLNA PRÁCA A JEJ PONÍMANIE

Sociálna práca prechádzala rôznymi vývojovými etapami, jej význam či obsah boli často diskutovanými otázkami v spoločnosti. Starostlivosť o ľudí, ktorí sú odkázaní na pomoc druhého človeka bola od nepamäti úlohou rodín, rôznych charitatívnych, filantropických a cirkevných organizácií, rehoľných sestier. Postupom času však táto práca dostávala určitý charakter, začali sa objasňovať jej ciele, predmet, cieľové skupiny ľudí. Vznikalo niekoľko názorov a definícií, či vysvetlení pojmu sociálna práca.

1.1 Definície sociálnej práce

V prvom rade je dôležité poukázať na rozlíšenie dvoch základných významov pojmu sociálna práca:

- *sociálna práca ako pomenovanie praxe, prípadne odboru štúdia*
- *sociálna práca ako pomenovanie vednej disciplíny*

„Praktická sociálna práca v užšom slova zmysle je priamym, zámerným a pripraveným kontaktom sociálneho pracovníka s klientom (skupinou, komunitou) za účelom stanovenia sociálnej diagnózy a realizácie sociálnej terapie. Sociálna práca v širšom slova zmysle zahŕňa tiež sociálno-technické opatrenia (poskytnutie služieb a dávok sociálnej starostlivosti), účelné a odborné využívanie odborných nálezov, posudkov a rozhodnutí a spoluprácu s ďalšími odborníkmi v oblasti starostlivosti o človeka, ale tiež administratívno-technické postupy vhodne spracované a zaužívané inštitúciami v oblasti starostlivosti o človeka. Je to špecifická činnosť, ktorá smeruje: k zlepšeniu vzájomného prispôsobovania jednotlivcov, skupín a sociálneho prostredia, v ktorom žijú a k rozvíjaniu sebaúcty a vlastnej zodpovednosti s využitím potencionálu jednotlivcov, medziludských vzťahov a zdrojov poskytovaných spoločnosťou, bez ohľadu na vek, pohlavie, sexuálne preferencie, sociálnu príslušnosť, zdravotné postihnutie, rasu, kultúru, vierovyznanie, prípadne iné sociodemografické odlišnosti jednotlivca alebo skupiny, či komunity“ (Tokárová a kol., 2002, s. 35 - 36).

Z citovaného vyplýva, že v praxi je sociálna práca naozaj odbor, ktorý je zameraný na pomoc jednotlivcom, alebo skupinám ľudí bez rozdielu. Príslušnosť, rasu či vierovyznanie nevýmajúc. Ako vieme, každá vedná disciplína musí spĺňať určité parametre, ako napr.

predmet výskumu, pojmový aparát, zákony, metódy vedecko-výskumnej činnosti, či vedecké paradigmy (vzory, príklady). Sociálna práca v súčasnosti prechádza zmenami, ktoré jej napomáhajú byť vedným odborom.

„Budovanie sociálnej práce ako vedného odboru predpokladá dvojsmernosť procesu poznávania, to znamená že:

- jeden smer predstavuje pohyb od teórie k praxi a
- druhý protismer predstavuje pohyb od praxe k teórii sociálnej práce“

(Tokárová a kol., 2002, s. 47).

„Pod pojmom sociálna práca podľa montrealskej definície (2000) rozumieme profesiu, ktorá podporuje sociálne zmeny, riešenie problémov v medziľudských vzťahoch, ich delegovanie na ľudí, aby sa oslobodili a tak rástol ich blahobyť. Využívaním teórie o ľudskom správaní a sociálnych systémoch sociálna práca zasahuje tam, kde sa ľudia dostávajú do interakcie so svojím prostredím. Základom sociálnej práce sú princípy ľudských práv“ (Haburajová-Ilavská, 2009, s. 17,18).

„Bláha (1934) zdôrazňoval oprávnenosť a nutnosť sociálnej práce v modernej, zložitej spoločnosti a vyzdvihoval jej orientáciu v praxi. Charakterizoval ju ako nápravnú činnosť, ktorá buď bráni vzniku sociálneho zla, alebo posilňuje a rozvíja sociálne klady, či existujúce zlo odstraňuje. Sociálna práca je teda, podľa tohto autora, činnosť smerujúca ako k odstráneniu nedostatkov (represia) tak k predchádzaniu vznikov nedostatkov (prevencia). Nedostatkom pritom rozumie Bláha, ak chýba niečo, čo je dôležité pre normálny život jednotlivca, alebo spoločenskej skupiny a pre plnenie ich sociálnych funkcií“ (In: Novotná-Schimerlingová, 1992, s.18).

„Sociálna práca a spoločnosť majú intenzívny a neustále sa meniaci vzťah. Jednak sa sociálna práca snaží ovplyvňovať spoločnosť (a jednotlivcov a rodiny v rámci nej) a jednak spoločnosť (v mnohých prestrojeniach) sa snaží kontrolovať sociálnu prácu nastavením limitov toho, čo sociálni pracovníci môžu a čo by mali robiť. Sociálna práca je uprostred medzi jednotlivcom a spoločnosťou, mocnými a vyradenými, vyjednávajúca a občas v konflikte s obidvomi“ (Davies, 2002, s. 275). Intenzita vzťahov, postavenie medzi jednotlivcom a spoločnosťou, s občasným riešením konfliktov s jednou, alebo druhou stranou je tiež určitou silou, ktorá posúva sociálnu prácu dopredu.

V knihe Haburajovej –Ilavskej (2009) sa môžeme dočítať, že Alica Masaryková (1928) ponímala sociálnu prácu ako niečo iné ako je charitatívna dobročinnosť, podľa jej názoru je to práca cieľavedomá, sústavná práca obtiažna, ktorá ak má byť prácou svedomitou, tak má viesť k cieľu a vyžaduje si človeka celého a odhodlaného pomáhať. Z uvedeného vyplýva, že táto práca nebola a nebude nikdy jednoduchá. Je to neustála činnosť, ale človek ju musí vykonávať svedomito, zodpovedne a s veľkou dávkou odhodlania byť prospešní pre iných. Možno práve preto, že je to náročné, málo v spoločnosti preferované a nedostatočne ohodnotené, je dobrých sociálnych pracovníkov stále nedostatok.

„Sociálna práca je spoločenskovedná disciplína i oblasť praktickej činnosti, jej cieľom je odhaľovanie, vysvetľovanie, zmierňovanie a riešenie sociálnych problémov (napr. chudoby, zanedbávania výchovy detí, diskriminácie určitých skupín, delikvencie mládeže, nezamestnanosti). Sociálna práca sa opiera jednak o rámec spoločenskej solidarity, jednak o ideál naplňovania individuálneho ľudského potenciálu. Sociálni pracovníci pomáhajú jednotlivcom, rodinám, skupinám i komunitám dosiahnuť spôsobilosť k sociálnemu uplatneniu, alebo ju získať späť. Okrem toho pomáhajú vytvárať pre ich uplatnenie priaznivé spoločenské podmienky. U klientov, ktorí sa už spoločensky uplatniť nemôžu, podporuje sociálna práca čo naj dôstojnejší spôsob života“ (Matoušek a kol., 2001, In: Matoušek a kol., 2008, s. 11). Táto definícia obsahuje snáď všetko, čo je potrebné vedieť o podstate vednej disciplíny sociálna práca. V každom prípade ide o riešenie problémov v medziľudských vzťahoch, riešenie kolíznych situácií, prevencia, či hľadanie východísk z rôznych patologických javov. Stále ide o človeka ako takého, o kvalitu jeho života aj v prípade, že bolo narušené jeho zdravie, alebo vznikol akýkoľvek sociálny problém.

„To, akú má sociálna práca podobu a v akých sociálnych sférach pôsobí, závisí na troch inštitucionálnych predpokladoch. Jedným je poslanie sociálnej práce ako profesie, obvykle definovanej profesným združením. Druhým je súbor sociálnych zákonov a predpisov, ktorými sa legislatívne definuje záväzný rámec sociálnej politiky. Tretím sú stanovy, prevádzkové poriadky, zakladajúce listiny a organizačné predpisy zariadení sociálnej starostlivosti, sociálnych, zdravotných, pedagogických a iných služieb stanovujúcich účel príslušného zariadenia, jeho organizačnú štruktúru, spôsob vedenia a tiež stanovenia náplne práce jednotlivých zamestnancov, vrátane sociálnych pracovníkov“ (Řezníček, 1994, s. 20).

Samozrejme, že efektivita tejto práce nezávisí iba od samotných sociálnych pracovníkov, ale od politiky v štáte, od legislatívnych úprav, spolupráce rôznych inštitúcií a od podmienok, ktoré sú v spoločnosti vytvorené. Je to akoby skompletizovaný celok, ktorého každá časť má dôležitú úlohu pre jeho fungovanie.

1.2 Predmet, funkcie a ciele sociálnej práce

Každá práca musí mať svoj predmet a výsledok práce s daným predmetom je zmyslom akejkoľvek činnosti. Už z predošlých definícií vyplýva, že jej predmetom je človek, riešenie jeho problémov. Podstatnou činnosťou pri práci s problémami človeka, je zisťovanie príčin vzniku daného problému.

„Pri snahe o vymedzenie obsahovej náplne predmetu sociálnej práce musíme rešpektovať štyri základné polohy, v ktorých sa so sociálnou prácou v súčasnosti môžeme stretnúť, a to:

1. sociálna práca ako reálna potreba spoločnosti
2. sociálna práca ako forma pomoci
3. sociálna práca ako profesionálna príprava odborníkov
4. sociálna práca ako oblasť vedeckého poznania“ (Levická, 2002, s. 17).

V súčasnej dobe môžeme v našej spoločnosti sledovať rastúce sociálne problémy na Slovensku. Či už je to pomerne vysoká nezamestnanosť, alarmujúce rozvodové štatistiky, častejšie stretnutia s ľuďmi bez domova, rastúce počty ľudí, ktorí podľahli akejkoľvek závislosti a mnohé iné javy, ktoré si vyžadujú potrebu sociálnej práce. Aby mohli sociálni pracovníci pomáhať, musia byť na dobrej profesionálnej úrovni, ktorú dosiahnu profesionálnou prípravou. Keďže je to oblasť vedy, zakladá sa na rozširujúcich sa vedeckých poznatkoch.

„ Predmetom sociálnej práce je syntetizované a zovšeobecnené skúmanie príčin, za ktorých dochádza k sociálnemu problému u jednotlivcov, skupín a komunit v konkrétnych sociálnych podmienkach, t.j. v podmienkach ekonomických, psychologických, zdravotných, výchovných, v konkrétnom prostredí reálneho života. Predmetom sociálnej práce sú problémy, ktorými sa sociálna práca zaoberá, teoreticky objasňuje a prakticky rieši, či zmierňuje, a špecifické je najmä to, že rešpektuje kompletne stránky i prostredie človeka ako jedinca, skupiny, či celej komunity“ (Strieženec, 1999, s. 45).

Žilová (2000) uvádza, že predmetom sociálnej práce sú konkrétne sociálne javy, ich riešenie a prevencia, ktoré nie sú v „normalite“ alebo túto „patologickú“ či problémovú tendenciu ešte len nadobúdajú. „Normalita“ je posudzovaná určitou relevantnou skupinou ľudí, alebo samotnými zúčastnenými.

„Funkcie a ciele SP musia byť v súlade s funkciami a cieľami spoločnosti, v ktorej sa prevádzajú. Je zameraná na sociálnych klientov, či už jednotlivcov, skupiny či komunity. Je neoddeliteľnou súčasťou výkonu sociálneho pracovníka a jeho činnosti a uskutočňuje sa súbežne s touto činnosťou. Motivácia klientov k zmenám v živote, v správaní a postojoch prevažuje nad orientáciou direktívnou“ (Novotná-Schimerlingová, 1992, s. 50).

Podľa Tokárovej (2002) základnými funkciami, ktoré táto disciplína plní sú:

teoretická funkcia – spočíva v poznávaní sociálnych, sociálno-politických javov a ich historickej premeny, ako i vo zvyšovaní vedomia laickej verejnosti a budúcich odborníkov v sociálnej práci.

výchovno-vzdelávacia funkcia – je založená na schopnosti sledovať vývojové tendencie sociálnych javov, sociálnej politiky, sociálnej starostlivosti a sociálnej teórie. Ale aj na schopnosti chápať genézu jednotlivých sociálnych javov, ich atribútov a ich riešenia, na citlivosti vnímania a pozitívnej motivácii pre výkon sociálnej práce.

pragmatická funkcia – zdôrazňuje, že dejiny nám dávajú priestor pre vyvarovanie sa omylov a chýb a sú významné pre samotnú teóriu sociálnej práce.

„Praktické ciele sociálnej práce sú podľa Americkej asociácie sociálnych pracovníkov nasledujúce (podľa Zastrowa, 1995):

- Podporiť schopnosť klienta riešiť problém, adaptovať sa na nároky a vyvíjať sa.
- Sprostredkovať klientovi kontakt s argumentami, ktoré mu môžu poskytnúť zdroje služby a potrebné príležitosti.
- Napomáhať tomu, aby systémy podpory klientov pracovali humánne a efektívne...
- Rozvíjať a zlepšovať sociálnu politiku“ (Matoušek, 2008, s. 13,14).

Jej cieľom je pomoc rôznym skupinám ako napr.:

- zneužívaným, týraným a zanedbávaným deťom a ich rodinám
- osamoteným rodičom
- rodinám po rozvode
- mnohoproblémovým rodinám

- ľudom s mentálnym postihnutím a duševne chorým ľudom
- starším občanom
- zomierajúcim ľudom
- užívateľom drog
- obetiam násilia
- rizikovej mládeži
- bezdomovcom, nezamestnaným, utečencom a pod.

Podľa Navrátila (2000) „ cieľom sociálnej práce je podpora sociálneho fungovania klienta v situácii, kde je takáto potreba buď skupinovo, alebo individuálne vnímaná a vyjadrená. Sociálna práca sa profesionálne zaoberá ľudskými vzťahmi v súvislosti s výkonom sociálnych rolí“ (In: Matoušek a kol., 2001, s. 184).

Navrátil (2000) ďalej uvádza, že v priebehu 20. storočia sa vykryštalizovali 3 odlišné prístupy:

1. Sociálna práca ako terapeutická pomoc – za základ sociálneho fungovania sa považuje duševné zdravie a pohoda človeka. Tu sa práca sociálneho pracovníka opiera o psychologické poznatky a terapeutický výcvik.
2. Sociálna práca ako reforma spoločenského prostredia – tu sa predstava spoločenského fungovania spája s víziou spoločenskej rovnosti v rôznych dimenziách spoločenského života. Je tu snaha o budovanie spoločnosti , pokiaľ možno, rovnostárskym spôsobom.
3. Poradenská paradigma sociálnej práce, alebo aj ako sociálno-právna pomoc . Sociálne fungovanie tu závisí od schopnosti zvládať problémy a od prístupu k zodpovedajúcim informáciám a službám. Ide tu o pomoc predovšetkým poskytovaním informácií, kvalifikovaným poradenstvom, sprístupňovaním zdrojov. (In: Matoušek a kol., 2001). Každý človek už svojím narodením získava určitú sociálnu rolu. V súvislosti so svojou rolou sa dostáva do vzťahu s ďalšími ľuďmi. Ak má dobre sociálne fungovať potrebuje k tomu duševné zdravie a pohodu, ak to nemá, dostáva sa do problémov. V tomto prípade môže sociálny pracovník pomôcť ako terapeut. Okrem toho sa sociálna práca snaží pomáhať aj v spoločenskom živote, aby sa ku všetkým ľuďom pristupovalo rovnako. Ak niekto potrebuje pomoc pri získavaní informácií, či rady, tiež mu vlastne môže podať pomocnú ruku sociálny pracovník.

2 PROFESIONALIZÁCIA SOCIÁLNEJ PRÁCE

V spoločnosti často počúvame o profesionálnosti rozličných odvetví a činností . V živote môžeme robiť všeličo, ale je rozdiel robiť niečo na profesionálnej úrovni, alebo venovať sa niečomu iba amatérsky. Nie každý, kto napr. varí, je profesionálny kuchár, alebo nie každý kto hrá hokej, či futbal to robí profesionálne. Pokiaľ chceme niečo robiť profesionálne, vyžaduje si to určitý postup, patričné vzdelanie, skúsenosti, či prax. V sociálnej práci je úroveň poskytovania služieb veľmi dôležitá, pretože je to práca s ľuďmi, ktorí potrebujú pomoc a všetko čo sa okolo nich deje vnímajú veľmi citlivo.

Proces profesionalizácie nie je jednoduchý a je časovo náročný. Ovplyvňujú ho mnohé faktory. Dôležitým faktorom je ekonomická aj politická situácia v spoločnosti. Jej základom je zdokonalenie vzdelávania sociálnych pracovníkov.

„Profesionalizáciou získava sociálna práca viac práv a väčšiu zodpovednosť potrebnú k odborným zásahom do dôležitých hlavne súkromných sfér života jednotlivca, skupín a spoločenských celkov. Podmienkou profesionalizácie je zdokonalenie systémov vzdelávania sociálnych pracovníkov, ktorý taktiež umožňuje vysokoškolské vzdelanie potrebné pre uplatnenie na vyšších stupňoch funkčného zaradenia v štruktúre profesií v sociálnej starostlivosti, k zastávaniu pedagogických funkcií a uplatnenia vo vede a výskume sociálnej práce. Tendencia vo svete smeruje k úplnému vysokoškolskému vzdelaniu“ (Novotná, Schimerlingová , 1992, s. 39).

Podľa článku “New Professionalism in Social Work“ uverejnenom v Social Work & Society Journal www.socwork.net/2006/2/series/professionalism/introduction vyvoláva otázka profesionality v sociálnej práci vo svete teoretické, praktické a politické otázky. Vedomosti a prax založená na dôkazoch sú považované za základný kameň profesionality v sociálnej práci. Od organizácií sociálnych služieb, aj od samotných sociálnych pracovníkov sa čoraz viac očakávajú postupy a programy, ktoré sa empiricky osvedčili ako účinné a úspešné.

2.1 Pojem profesionalizácia

„Profesionalizácia – nadobúdanie, nadobudnutie profesionálnych znakov, vlastností, črt, stávanie sa profesionálnym“ (Ivanová-Šalingová, Maníková, 1979, s. 712).

Podľa tohto výkladu rozumieme pod profesionalizáciou činnosť, ktorá nadobúda znaky odbornosti, kvalitných služieb a činností na profesionálnej úrovni, s určitou rutinou. Profesia je vlastne povolanie, či zamestnanie na ktoré sa človek najprv pripravuje a potom v praxi aplikuje získané vedomosti a poznatky a časom nadobúda skúsenosti a zručnosti.

„Podmienkou profesionalizácie sociálnej práce je vytvorenie a zdokonaľovanie uceleného systému vzdelávania sociálnych pracovníkov, ich príprava pre konkrétnu praktickú činnosť, uplatnenia vo funkčných zariadeniach v štruktúre profesionálnej sociálnej práce, uplatnenie vo vede a vo výskume a súčasť plnenia pedagogických funkcií“ (Strieženec, 1999, s. 86).

„Profesionalizáciu v sociálnej práci vnímame na viacerých základných úrovniach, a to:

- profesionalizáciu sociálnych pracovníkov (rozvoj sociálneho školstva),
- profesionalizáciu samotnej činnosti danej profesie
- vznik profesie sociálny pracovník.

K profesionalizácii v oblasti sociálnej práce dochádza nielen na úrovni realizácie praktickej sociálnej práce a sociálneho výskumu, ale aj k profesionalizácii jej realizátorov a edukačného procesu v danej oblasti“ (Žilová, 2002, s. 12).

„Profesionalizácia v sociológii je vzťah medzi zamestnaním a profesiou hodnotený podľa istých mier alebo kritérií. Napr. teoretické, alebo abstraktné vedomosti zamestnancovi chýbajú, no profesionál ich má. Aj špecializácia a autonómia u profesionála je rozsiahlejšia. Samoregulátory asociácie zamestnanec nemá. Systém etických pravidiel je u zamestnanca len informatívny a povrchný, ale u profesionála je vysoko rozvinutý a spravidla formalizovaný...“ (encyklopédia www.ys.sk/heslo/profesioanlizacia.php)

Profesionalizácia je vlastne zdokonaľovanie celého systému tak, aby profesia sociálneho pracovníka bola odborná, fundovaná a nevyvolávala pochynosti alebo obavy v spoločnosti, ale bola porovnateľná s mnohými inými profesiami. Je potrebné zvýšiť informovanosť verejnosti o sociálnej práci a zvýšiť spoločenskú hodnotu tejto profesie. Je to úloha pre zainteresovaných, čiže orgány štátnej správy, úrady práce sociálnych vecí a rodiny, vzdelávacie inštitúcie, ale i sociálnych pracovníkov samotných.

„Hranice medzi profesionálnym pomáhaním a bežným životom sú zjavne prekročiteľné oboma smermi a tento pohyb je veľmi dynamický. Pri pohľade „z výšky“ to začína vyzerať, že profesionálna strana sústavne hľadá ďalšie spôsoby, ako popísať to, čím sa hodlá zaoberať, ako uchopiť to čo robí, ako pomenovať – v tomto prípade – čím pomáha a ako vymedziť hranice svojej profesionality...Profesionalizácia znamená, že pomáhajúci si vyberá z toho všetkého, čo by pomocou byť mohlo, len určité prvky a iné ponecháva mimo definovanej hranice svojej profesie. Pochopiteľne každá profesia v oblasti pomáhania je inak vymedzená, má iné hranice svojej profesionality“ (Úlehla, 1999, s. 10).

Podľa knihy *Social Work and Human Development* (Crawford, Walker, 2005) je kladený veľký dôraz na vývoj schopností reflexie. Vyvinulo sa to za mnohé roky v sociálnej práci. Je dôležité urobiť reflexiu aj pred vstupom do praxe, čiže vyvinúť vyšetrovací prístup, kriticky hodnotiaci myšlienky sociálneho pracovníka. Reflexia je jadro dobrej praxe v sociálnej práci, ale iba ak je výsledkom reflexie akcia. Reflexia vlastnej práce nie je dôležitá iba počas vzdelávania za sociálneho pracovníka, ale je považovaná za kľúčovú pre pokračujúci profesionálny vývoj. Keďže sa jedná o profesiu, ktorá považuje celoživotné vzdelávanie sa za spôsob, ako sa udržať v obraze, stará sa o komunikáciu medzi výskumom a praxou a zdokonaľovanie schopností a hodnôt pre prax, je dôležité začať proces na začiatku vývoja sociálneho pracovníka.

Zaujímavý je aj postreh Doc.Kredátusa (*Sociálna práca*, 2007), ktorý hovorí mnohým sociálnym pracovníkom z duše, keď popisuje situáciu v oblasti sociálnych služieb:“U všetkých pomáhajúcich profesií dopredu vieme, kto je lekár, psychológ, zdravotná sestra a čo od nich môžeme očakávať. Nenapadne nás, že by sme prišli na odber krvi a tam našli agronómku. Prídeme ale do istého úradu, ktorý pomáha človeku, a ona tam, žiaľ, je.“ Naozaj na Slovensku sú na mnohých úradoch súvisiacich so sociálnou prácou ľudia, ktorí nemajú príslušné vzdelanie. Potom je ich postup veľa krát nekompetentný, ľudia strácajú dôveru k nim. Sociálni pracovníci na Slovensku nemajú ešte stále taký „kredit“, ktorý by bol zárukou, že ak sa ľudia dostanú do nejakej ťažkej situácie , tak automaticky prídu za nimi. Veľa ľudí takúto pomoc nehľadá buď preto, že o nej nevie, alebo má určité zábrany, pocit viny, či jednoducho sa hanbí.

2.2 Pojem profesia sociálneho pracovníka

„Profesia sociálneho pracovníka vychádza zo štandardov pre vykonávanie sociálnej práce, štandardov vzdelania a ďalšej prípravy sociálnych pracovníkov, vrátane ich odbornometodického vedenia v praxi. Špecifikum profesie sociálneho pracovníka je komplexný prístup k sociálnym klientom a ich potrebám, v ktorom sa integrujú čiastkové prístupy lekára, psychológa, pedagóga, sociológa, ekonóma, právnika a i. Zahŕňa sociálno-diagnostickú činnosť a sociálno-výchovné pôsobenie na klientov, opiera sa o moderné sociálno-terapeutické metódy práce a smeruje k riešeniu sociálnych problémov jednotlivcov, skupín a komunít. Sociálny pracovník je erudovaným sprostredkovateľom vzájomného vzťahu človeka a spoločnosti“ (Strieženec, 1996 s. 174).

„Povolanie sociálneho pracovníka možno celkom oprávnené nazvať poslaním. Vyplýva to zo samotnej zameranosti sociálnej práce na hodnotu života a umenie žiť, na starostlivosť o pomoc aj tým, ktorým sa nedarí, uplatňujúc cit spolupatričnosti (Soroková-Rothmajerová, In: Dni sociálnej práce, II.časť, 2009, s. 77)

Profesia sociálneho pracovníka je teda všestranne zameraná, zaberá široké pole pôsobnosti a vyžaduje patričnú spôsobilosť a kompetenciu. Podľa Staub-Bernasconi (1995) sú hodnoty sociálnej práce, ako profesie aj ako vedy, jej najvšeobecnejší cieľ, ktorým označujeme na jednej strane napĺňanie ľudských potrieb a na druhej strane zachovávanie síl sociálnych štruktúr napomáhajúcich jednotlivcovi. K základným hodnotám radí najmä: telesnú neporušenosť a zdravie, učenie, slobodu, autonómiu, kontrolu, kultúrnu primeranosť, sociálnu spravodlivosť, nenásilnosť, sociálnu hospodárnosť. Od systému spoločnosťou akceptovaných hodnôt sú závislé napríklad:

- systém sociálnej práce
- pracovné štýly sociálnych pracovníkov
- požiadavky na sociálneho pracovníka ako reprezentanta profesie
- požadované profesionálne zručnosti
- stratégie a praktiky používané v praxi
- štruktúra štátom akceptovaných foriem pomoci
- miera a podmienky poskytovanej pomoci

(Levická, 2001, s. 17).

Crawford a Walker (2005) uvádzajú, že sociálni pracovníci pracujú s ľuďmi, ktorí sú zraniteľní, nejakým spôsobom zápasia s tým, aby sa plne podieľali na spoločnosti. Sociálni pracovníci chodia po tenkom lane medzi marginalizovaným jednotlivcom a spoločenským a občianskym prostredím, ktoré mohlo prispieť k ich marginalizácii. Sociálni pracovníci potrebujú byť vysoko schopní a znalí, aby pracovali efektívne v tomto kontexte. Podľa Jacqui Smith je nevyhnutné pre zlepšenie kvality vzdelania v sociálnej práci a zlepšenia súčasnej praxe obidvoch týchto aspektov profesionálnej sociálnej práce, aby študenti sociálnej práce vyvinuli dôsledné základy pre porozumenie teórii a modelom pre sociálnu prácu. Takáto znalosť pomáha sociálnym pracovníkom vedieť, čo robiť, kedy to robiť a ako to robiť, berúc na vedomie, že sociálna práca je komplexná aktivita bez jednoznačných „správne“ a „nesprávne“ v praxi pre každú situáciu.

2.3 Osobnosť sociálneho pracovníka

V spoločenskom živote sa často stretávame s výrazom „osobnosť“. Tento výraz vyvoláva v nás predstavu človeka, ktorý v živote naozaj veľa toho dokázal, nielen pre seba, ale hlavne pre druhých. Výsledky jeho práce svedčia často o jeho charaktere, dobrých vlastnostiach, určitej charizme, zodpovednosti a svedomitosti. Žiaľ, aj osobnosti prepadli modernému trendu a tak sme niekedy svedkami toho, že za osobnosť sa považujú ľudia, ktorí sa striedajú na televíznych obrazovkách, titulných stránkach bulvárnych časopisov, sú aktérmi rôznych káuz, či politických škandálov, ktoré sa vymykajú morálke a len málo majú spoločného so znakmi pravých osobností. Možno väčšími osobnosťami sú takí ľudia, ktorí sa nevystrekujú na verejnosti, pracujú svedomito, ale sa o nich hovorí málo, alebo sa o nich vôbec nehovorí.

„Osobnosť sociálneho pracovníka sa prirodzene stavia ako ideálny typ jedinca disponujúceho s potrebnými profesionálnymi znalosťami a s pozitívnymi vlastnosťami, v ktorých nesmie chýbať humánnosť, schopnosť pracovať v tíme, schopnosť sebainštrumentalizácie, iniciatívnosť a dynamičnosť, morálna integrita, sociálne cítenie. Aby sociálny pracovník mohol pomáhať svojim klientom s riešením ich problémov, okrem profesionálnych kompetencií získaných prostredníctvom rôznych foriem vzdelávania, musí disponovať komplexnou osobnostnou výbavou“ (Levicová, 2002, s. 52). Podľa Levickej je najdôležitejšia práve humánnosť, z čoho vyplýva, že musí mať záujem o ľudí a chce pomáhať. Ďalšou

požadovanou vlastnosťou je schopnosť komunikovať a kooperovať, disponovať schopnosťou empatického prístupu, asertívneho správania, či nezaujatého, objektívneho hodnotenia informácií. Musí mať pod kontrolou svoju zaangažovanosť, emotívnu stránku, schopnosť prejavovať pochopenie, dokázať motivovať a povzbudiť klienta. Na klienta musí pôsobiť vyrovnané a bez strachu. Nemala by mu chýbať iniciatíva a dynamika, zásadovosť a morálna integrita, ako napr. zásada rovnosti klientov, požiadavky diskretnosti a pod. Morálna bezúhonnosť je dokonca legislatívnou požiadavkou, viažúcou sa na túto profesiu (Levická, 2002).

Je samozrejmé, že ak chceme hovoriť o osobnosti sociálneho pracovníka, sú všetky vymenované predpoklady naozaj dôležité. Klient nielen potrebuje, ale si aj zaslúži, aby pri ňom v ťažkej chvíli stála silná osobnosť, s veľkou dávkou empatie, diskretnosti, morálne a eticky vyrovnaná.

„V oblasti osobnostných predpokladov, ktorými by mal disponovať sociálny pracovník ide hlavne o disponovanie takými charakteristikami ako je napr. sociálna zrelosť osobnosti, psychická odolnosť a zrelosť, ale aj trpezlivosť, sebaovládanie, zhovievavosť, láskavosť, úcta k druhým, ale aj k sebe, empatia, objektivita, rozhodnosť, sebaistota, pohotovosť a iné. Tieto osobnostné charakteristiky spolu so vzdelanostnými predpokladmi a spoločensky vytvorenými podmienkami (fyzické a sociálne pracovné prostredie, morálne a finančné ohodnotenie práce, prestíž profesie v spoločnosti, možnosť vzdelávania a ďalšieho vzdelávania atď.) vytvárajú predpoklad vysokej profesionalizácie práce poradcu v sociálnej oblasti“ (Žilová, 2000, s. 71).

„K ďalším osobnostným predpokladom sociálnej práce patrí tvorivosť a flexibilná dôraznosť. Problémové situácie klientov ponúkajú niekoľko možných riešení, z nich niektorá nemusí byť uplatniteľná ihneď, a sociálni pracovníci musia často riešenie hľadať, obmieňať, alebo medzi nimi improvizovať. Podstatnou súčasťou výkonu praxe je schopnosť adekvátneho zvažovania a hodnotenia klientov a ich situácie, k čomu je treba určitú skúsenosť a zrelosť, hlavne ak klienti pochádzajú z odlišného kultúrneho prostredia“ (Řezníček, 1994, s. 23).

V podstate sme vymenovali veľa schopností a osobnostných predpokladov, ktoré potrebuje sociálny pracovník, ale určite nie všetky. V praxi sa každý sociálny pracovník stretáva s mnohými situáciami a javmi, ktoré treba riešiť a zareagovať adekvátne k danej situácii a k potrebám jednotlivých klientov.

2.4 Role sociálnych pracovníkov

Ivo Řezníček (1994) uvádza, že sociálni pracovníci vykonávajú pri svojej práci množstvo rolí, ktoré sa navzájom prelínajú. Vyčleňuje niekoľko odlišujúcich sa typov:

- *opatrovateľ alebo poskytovateľ služieb* – pomáha klientom tam, kde to pre ich postihnutie, onemocnenie alebo iné neschopnosti sami nezvládajú. Tieto služby je možné poskytovať v pobytovom zariadení, ale aj v domácnosti klienta.

- *sprostredkovateľ služieb* pomáha klientom získať kontakty s potrebnými sociálnymi zariadeniami. Klienti sami nepoznajú rôzne sociálne zariadenia a niekedy je nutné stanoviť hierarchiu potrieb služieb podľa naliehavosti. Stáva sa situačným diagnostikom, odhadcom zdrojov pomoci, informátorom a obhajcom jeho potrieb.

- *cvičiteľ (učiteľ) sociálnej adaptácie* – napomáha klientom modifikovať ich správanie. Zastáva funkciu učiteľa alebo trénera sociálnych a adaptačných zručností.

- *poradca, alebo terapeut* pomáha klientom získať pohľad na ich postoje, pocity, spôsoby jednania. Je to úloha psychosociálneho diagnostika, poradenského pracovníka, socioterapeuta.

- *prípádový manažér* - medzi jeho funkcie patrí pípádová diagnostika, plánovanie služieb alebo terapie, koordinácia a vhodný výber služieb, ich kontrola. Podstatou tejto role je rola agenta najatého klientom, aby v množstve poskytovaných služieb zaistil ich efektívne zladenie v záujme vopred stanoveného cieľa. Uplatňuje sa v problémových rodinách alebo u postihnutých osôb, ktoré sa vracajú do bežného života.

- *manažér pracovnej náplne v zariadení* – organizátor práce, plánuje načasovanie a dávkovanie intervencie, sleduje kvalitu poskytovaných služieb. Sú to väčšinou pracovníci, ktorí vedú operatívne rozhodovať a zasahovať.

- *personálny manažér*- zaisťuje výcvik a výuku, konzultácie a riadenie pracovníkov zariadenia. Často je ich funkcia spojená s administrátorom, alebo ide o špecialistu, ktorý slúži niekoľkým zariadeniam.

- *administrátor* je v podstate vedúci pracovník. Plánuje, rozvíja a zavádza spôsoby práce, služby a programy slúžiace príslušnej klientele. Okrem toho je to manažér, koordinátor a plánovač.

Podľa Řezníčka môže byť aj *činiteľom sociálnych zmien*, ktorý sa angažuje pri identifikácii a riešení širších spoločenských problémov. Berie na seba funkciu analytika

sociálnych problémov, mobilizátora vôle komunity, skupinového advokáta, či mobilizátora politických hnutí.

2.5 Kvalifikačné predpoklady a požiadavky

Tokárová a kol. (2002) píše, že koncepcia transformácie sociálnej sféry stanovila kvalifikačné predpoklady vzdelania a kvalifikačné požiadavky pre výkon sociálnej práce. Popisuje hlavné spôsobilosti, ktoré sú potrebné pre dosiahnutie kvalifikácie:

- Kognitívne spôsobilosti – schopnosť analyzovať osobné skúsenosti, skúsenosti iných, aplikovať vedomosti a poznanie v praxi, využívať výsledky výskumu.
- Interpersonálne zručnosti – vytvárať vzťahy, uvedomovať si emócie a pracovať s nimi, využívať autoritu, pozorovať, chápať a komunikovať.
- Schopnosti rozhodovať – schopnosť rozhodovať, ak sa rozhodnutie vyžaduje, prijímať rozhodnutia s ohľadom na individuá, či skupiny.
- Administratívne zručnosti dôkladne si zaznamenávať svoju prácu, presadzovať politiku inštitúcie, robiť časový rozvrh a monitorovať prácu.
- Schopnosť využívať zdroje poznať význam a zúžitkovať zdroje, ktoré poskytujú zariadenia a inštitúcie v sociálnej sfére.

Požiadavky neurčuje zákon, ale konkrétny zamestnávateľ ich stanovuje vo svojich vnútorných predpisoch. Môže to byť napr. schopnosť práce s klientom, empatia, asertivita, manuálna zručnosť, základy prvej pomoci, či organizačné schopnosti. Zamestnanec musí byť vopred upozornený na požiadavky zamestnávateľa.

„Podľa CCETSW (Central Council for Education and Training in Social Work) má sociálny pracovník vedieť vykonávať tieto činnosti:

1. *komunikovať a angažovať sa*. Vedieť komunikovať s jednotlivými klientmi, vedieť spolupracovať s ľuďmi a organizáciami v rámci miestnych a iných spoločenských i komunit. Angažovať sa a zaangažovávať zúčastnených v prospech záujmov detí, rodín či skupín, ktoré sú v ohrození alebo v núdzi s cieľom zlepšiť ich kvalitu života...
2. *posudzovať a plánovať*. Vedieť diagnostikovať a plánovať kroky s klientom tak, aby bolo akceptované jeho tempo. Klient má „kráčať“ podľa možností sám, od klienta môžeme očakávať, že urobí len to, čo vie a čomu rozumie a na čo je pripravený. Pri

posudzovaní, plánovaní a vyhodnocovaní sociálny pracovník v spolupráci s inými členmi rodiny (systému), inštitúciami získava prehľad o sociálnom probléme, o sociálnej situácii, posudzuje ju, pánuje postupy, reaguje za zistené ohrozenie...

3. *podporovať a pomáhať k sebestačnosti*. Pomáhať k osamostatňovaniu a k nezávislému životu. Cieľom je podpora klienta k samostatnosti, pričom miera tejto sociálnej roly je určovaná predovšetkým samotným klientom a kvalitou sociálneho prostredia.
4. *zasahovať a poskytovať služby*. S.Krupa (2000) považuje sociálne služby za subdbor sociálnej práce. Zasahovať a poskytovať služby znamená prispievať k plánovaniu programov služieb pre užívateľov. Rovnako znamená podporu klientov v procese zmien a nepodceňovanie vzťahu k užívateľovi a k prostrediu, v ktorom sa služby poskytujú.
5. *pracovať v organizácii so schopnosťou pracovať v tíme* rovnakých odborníkov, ale aj v tíme rozdielnych odborníkov, ktorí riešia komunitný problém. Sociálny pracovník by mal preukázať schopnosť efektívne pracovať ako zodpovedný člen tímu alebo organizácie. Mnohokrát sú to dobrovoľné organizácie, s ktorými sociálny pracovník spolupracuje. Je praktické, keď vie rozoznať povahu tímu a vie v ňom rozoznať i vlastný prínos. Sociálny pracovník má vedieť viesť rozhovor i konanie tak, aby prinieslo a umožnilo dohodu tam, kde zúčastnené strany majú nielen spoločné, ale aj rozdielne záujmy
6. *rozvíjať profesionálne a sociálne kompetencie* neustálym vzdelávaním. Je užitočné, keď vie usmerniť a hodnotiť vlastný profesionálny rozvoj, keď vie riešiť svoje vlastné profesionálne neistoty a konflikty. Vie si stanoviť priority a organizuje si vlastné rozvrhnutie práce“ (Žiaková, 2005, s. 53, 54).

Je naozaj v praxi dôležité, aby sociálny pracovník vedel komunikovať s klientom, aj v prípade, že klient nie je komunikácii veľmi naklonený, pretože bez komunikácie pracovník nemá dostatočné informácie a často pri komunikácii výjdu na povrch niektoré dôležité skutočnosti pre ďalšiu prácu. Komunikácia by mala prechádzať od uvoľňovania atmosféry, cez bežné veci až k tým najpodstatnejším problémom a skutočnostiam. Na základe rôznych zistení si potom pracovník pripraví akýsi plán, podľa ktorého bude postupovať s vedomím, napomôcť klientovi k sebestačnosti. Klient sám najlepšie vie, čo by bolo pre neho vhodné, ale často sa k tomu sám nevie dopracovať a potrebuje nejakú pomocnú ruku. V prípade potreby

má sociálny pracovník vedieť zareagovať kvalifikovaným zásahom a poskytnutím potrebnej služby. Je dobré, keď nepracuje sám, ale v tíme ľudí, ktorí majú odborné znalosti a spoločne riešia mnohé problémy klientov. Keďže sociálna práca je odbor, ktorý sa stále rozvíja je potrebné, aby sa aj jednotliví sociálni pracovníci neustále vzdelávali a rozširovali si svoje profesionálne schopnosti.

3 OBLASTI UPLATNENIA SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA

Sociálna práca zasahuje do viacerých oblastí nášho spoločenského života. Týka sa predovšetkým otázok sociálneho zabezpečenia občanov, právnej a poradenskej činnosti.

Jej klientami sú sociálne odkázaní občania, zdravotne ťažko postihnutí, handicapovaní, starí a chorí ľudia. Sociálni pracovníci sa uplatňujú aj v oblastiach starostlivosti o bezpečnosť a ochranu občanov, majetku, ako je polícia a nápravno-výchovné zariadenia, štátna správa. Vo veľkej miere pracujú v samospráve obcí a miest, vyšších územných celkoch. Nenahraditeľní sú v rôznych zariadeniach sociálnych služieb, domovoch dôchodcov, útulkoch pre bezdomovcov, nocľahárňach, zariadeniach pre deti i seniorov, stacionároch, špecializovaných zariadeniach, rehabilitačných strediskách, či hospicioch. Sú organizovaní ako dobrovoľníci v rôznych neziskových organizáciách, nadáciách a zariadeniach tretieho sektoru. Mnohí pracujú ako terénni sociálni pracovníci, sprostredkovatelia tlmočnických služieb, sprievodcovia nevidiacich, asistenti osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, vykonávajú prepravu osôb. Stretávame sa s nimi v zdravotníctve, v právnej oblasti ale i v pedagogickej praxi. Náročná je práca sociálnych kurátorov a komunitná sociálna práca.

„Dominantnosť profesie sociálneho pracovníka vyplýva z mnohoobsažnosti, mnohovýznamovoati sociálnej sféry a v priamej, alebo sprostredkovanej súvislosti s ekonomikou, so vzdelávaním, so zdravotníctvom, s psychológiou, v súvislosti s právom, so štátnou správou, s cirkvou, osvetovou prácou a pod.... Sociálne poradenstvo, pomoc, starostlivosť o niekoho, podpora v krízových situáciách, či zaopatrenie sú stále potrebné, lebo napr. chudoba môže zasiahnuť človeka v každom veku. Sociálna práca vykonávaná s profesionálnou precíznosťou, vybavenosťou má predpoklady, že otvára a sprístupňuje materiálny, sociálny a personálny zdroj pre konkrétnych ľudí v konkrétnom živote, v konkrétnych životných situáciách“ (Strieženec, 1999, s. 44).

3.1 Sociálna práca v štátnej správe

Veľké uplatnenie nájdu sociálni pracovníci v štátnej správe a samospráve miest a obcí. Predovšetkým sú to zariadenia okresných, mestských a obecných úradov, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Široké uplatnenie takýchto pracovníkov je práve na úradoch práce. Pracujú s ľuďmi, ktorí sú nezamestnaní, ocitli sa v hmotnej núdzi, či poberajú rôzne sociálne dávky. Keďže nezamestnanosť na Slovensku je pomerne vysoká, pribúda počet sociálne odkázaných občanov. Pracovníci týchto úradov preverujú nárok klientov na jednotlivé dávky, vyhotovujú úradné záznamy, ktoré slúžia ako podklady v prípadných súdnych sporoch.

Toto je prakticky oblasť ekonomického zabezpečenia občanov. Neoddeliteľnou súčasťou sú však všetky zariadenia sociálnych služieb, kde je práca sociálneho pracovníka veľmi potrebná. Patrí sem napr. poskytnutie prístrešku občanom, ktorí prišli o strechu nad hlavou, týraným osobám, osamelým matkám s deťmi. Sú to rôzne nocľahárne, zariadenia opatrovateľskej služby, domy s opatrovateľskou službou, domovy pre deti a mládež, stacionárne a hospicové zariadenia, centrá pre seniorov a kluby dôchodcov.

Zákon o sociálnych službách č. 448/2008 Z.z. vymedzuje povinnosti poskytovateľov sociálnych služieb spojené s ochranou života, zdravia a dôstojnosti prijímateľa týchto služieb ako i druh, formu a rozsah ich poskytovania. Také zariadenia, ako sú útulky, domovy na pol ceste, nízkoprahové denné centrá, zariadenia dočasnej starostlivosti o deti, zariadenia pre seniorov, zariadenia opatrovateľskej služby, domovy sociálnych služieb, špecializované zariadenia, stacionáre, sprievodcovské a tlmočnicke služby, opatrovateľské služby si vyžadujú vykonávanie odborných, obslužných a ďalších činností, ktoré patria profesionálne spôsobilým pracovníkom. Okrem toho samosprávy majú možnosť poskytovať svojim občanom, ktorí sú odkázaní na pomoc prepravnú službu za prijateľné ceny, stravovanie buď donáškou do domu, alebo v menovaných zariadeniach. Vo viacerých mestách sú zriadené práčovne a strediská osobnej hygieny, kde si môžu takíto občania oprat' a vykonávať osobnú hygienu. Osvedčilo sa monitorovanie a signalizácia potreby pomoci. Je to spôsob nepretržitej hlasovej alebo elektronickej komunikácie prostredníctvom signalizačného zariadenia napojeného na dispečink, ktorý zabezpečí v prípade potreby urýchlenú pomoc.

V súčasnej dobe je v našej spoločnosti veľa ľudí nezamestnaných, ktorí sa ťažko vyrovnávajú so stratou zamestnania, s pocitom menejcennosti, nepotrebnosti a vlastnej

neschopnosti nájsť si zamestnanie. Aj v takýchto prípadoch pomáha sociálna práca, ktorej cieľom je zníženie rizika sociálneho vylúčenia nezamestnaných v rovine ekonomickej, sociálnej a psychologickej. „Služby sociálnej práce plnia pri tejto cieľovej skupine dve základné funkcie. Za prvé sú nevyhnutné pre zvládnutie bezprostredných dôsledkov nezamestnanosti – materiálnej, psychickej a sociálnej deprivácie dlhodobo nezamestnaných a ich rodín. Za druhé sú služby sociálnej práce významné ako pomoc pri návrate nezamestnaných na pracovný trh“ (Matoušek, 2005, s. 309). Problémy nezamestnaných sa prelínajú, majú pocit straty sebadôvery a diskriminácie zo strany zamestnávateľov. Preto je dobré, ak využívajú sociálnu prácu v lokalitách, ktorá spočíva v motivácii a orientácii na rôzne aktivity a projekty.

Pomerne novou formou sociálnej práce je komunitná sociálna práca. „Komunita je vymedzená hranicami (môžu byť geografické, politické, ekonomické alebo sociálne), postavená na pilieroch (zdieľané hodnoty, spoločné kultúrne dedičstvo, spoločné záujmy, spoločné problémy) a má štruktúru (t.j. formálnu a neformálnu organizáciu a sociálne zoskupenie, prostredníctvom neho obyvatelia vykonávajú určité funkcie“ (Matoušek, 2008, s. 253). V praxi sa stretávame s občianskou, výchovnou, terapeutickou a spirituálnou komunitou. Na komunitného pracovníka sú kladené vysoké požiadavky. Je dobré ak má znalosti z filozofie, sociológie, psychológie, sociálnej politiky, sociálnej práce a ekonomiky. Mal by byť profesionálom, ktorý dokáže žiť medzi konfliktami a napätím, sledovať potreby jednotlivých skupín, uľahčovať a podporovať jednanie rôznych skupín, pomôcť obyvateľom komunity zapojiť sa do procesu, napísať projekt a skončiť v pravý čas svoju prácu a odovzdať svoju kompetenciu miestnym obyvateľom. Poslaním komunitného pracovníka je nájdenie sociálnych priorít, povzbudzovanie obyvateľov k riešeniu svojich problémov pomocou dostupných služieb, informovanie rôznych skupín o možnostiach riešenia, povzbudzovanie k diskusiám o problémoch a organizovanie akcií zameraných na odstránenie problému. (Matoušek, 2008, s. 266, 267).

3.2 Sociálna práca v oblasti poradenstva

V pôsobnosti Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vznikli poradenské a informačné centrá, ktoré poskytujú služby občanom hlavne v sociálnych otázkach, informáciách

o právach a možnostiach občanov. Sú to napr. sprostredkovatelia sociálnych služieb, ktorí na základe danej situácie vedia posúdiť možnosti, ktoré klient má, prípadne doporučiť zariadenie na ktoré sa môže obrátiť.

Podľa Gaburu (1995) sú tu poskytované služby individuálnym klientom, ktorí majú osobnostné problémy, ocitli sa v krízovej životnej situácii, alebo osamelým klientom. Ďalej poskytujú služby párom a rodinám – partnerom v predmanželskej fáze vzťahu, neplnoletým snúbencom, osamelým rodičom, disfunkčným rodinám, rodinám v predrozvodovej, rozvodovej a porozvodovej fáze a pod. V ostatnom čase sa veľmi osvedčili poradenské služby pre nezamestnaných občanov. V rámci týchto poradenských služieb je realizované poradenstvo v oblasti profesionálnej orientácie, právne aj psychologické poradenstvo. Špecifickou formou je skupinové a hromadné poradenstvo pre nezamestnaných, ktoré sa realizuje najmä v kluboch práce. V oblasti sociálnej práce začínajú poradensky pracovať aj určité skupiny terénnych sociálnych pracovníkov, či pracovníkov v rôznych sociálnych zariadeniach. Poradenské služby začali poskytovať niektorí kurátori pre mládež i dospelých, ale i pracujúcich s rodinou, v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti, so starými ľuďmi. Špecifické je gerontologické poradenstvo pre starých ľudí v domovoch dôchodcov.

Na úsekoch zamestnanosti úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vzniklo kariérové poradenstvo. „Podrobnosti týkajúce sa výlučne služieb zamestnanosti vymedzuje zákon č.5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti, ktorý nadobudol účinnosť 1.2.2004. Podľa tohto zákona sa služby zamestnanosti vymedzujú ako systém inštitúcií a nástrojov podpory a pomoci účastníkom trhu práce pri hľadaní zamestnania, zmene zamestnania, obsadzovaní voľných pracovných miest a uplatňovaní aktívnych opatrení na trhu práce s osobitným zreteľom na pracovné uplatnenie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie“.

[www.leonardodavinci.at/filemanager/download/478/3_Grajcar - Sluzby karieroveho.pdf](http://www.leonardodavinci.at/filemanager/download/478/3_Grajcar_-_Sluzby_karieroveho.pdf)

Odborníci sa zhodujú v tom, že pomáhať znamená pomôcť ľuďom, aby si dokázali pomôcť sami. V tomto prípade to znamená poradiť ľuďom a pomôcť objasniť ich problém tak, aby sa človek sám rozhodol, čo s problémom urobí. „Poradenstvo je teda jednou z ciest, ako pomáhať ľuďom prekonávať ich problémy, ako objasňovať ich osobné ciele a ako ich dosahovať“ (Matoušek, 2008, s. 85).

Podľa Levickej, (2003) pri zrode sociálneho poradenstva stáli lekári, psychológovia, sociológovia, pedagógovia a pod., ktorí opúšťali hranice vlastnej vednej disciplíny s cieľom

napomôcť nájsť riešenie pre klienta. Sociálne poradenstvo je odborná činnosť zameraná na zistenie rozsahu a charakteru hmotnej alebo sociálnej núdze, na zistenie príčin jej vzniku, na poskytnutie informácií o možnostiach riešenia, ako i možnosť odporučiť poskytnutie odborných poradenských služieb špecializovanými inštitúciami. Je to najstaršia súčasť poradenského systému zameraného na človeka.

Základné sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov vykonáva fyzická osoba, ktorá má : (Zákon č. 448/2008 Z.z. § 84, ods. 4)

- a) vyššie odborné vzdelanie získané absolvovaním vzdelávacieho programu akreditovaného podľa osobitného predpisu v študijných odboroch zameraných na sociálnu prácu, sociálnu pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, liečebnú pedagogiku, andragogiku, sociálnu a humanitárnu prácu, sociálno-právnu činnosť a charitatívno-misijnú činnosť,
- b) vysokoškolské vzdelanie získané štúdiom v bakalárskom študijnom programe alebo magisterskom študijnom programe zameranom na sociálnu prácu, sociálnu pedagogiku, liečebnú pedagogiku ... alebo uznaný doklad o takom vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou Podľa už uvedeného zákona o sociálnych službách č.448/2008 Z.z., § 19 je sociálne poradenstvo odborná činnosť zameraná na pomoc fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii. Vykonáva sa na úrovni základného sociálneho poradenstva a špecializovaného sociálneho poradenstva. Môže byť vykonávané ambulatnou formou prostredníctvom poradní sociálneho poradenstva zriadených na tento účel a terénnou formou prostredníctvom terénnych programov.

3.3 Sociálna práca v oblasti zdravotníctva

Zákon č. 448/2008 Z.z., § 70 umožňuje poskytovať sociálnu službu fyzickej osobe v zdravotníckom zariadení ústavnej starostlivosti aj po zániku dôvodov pre ktoré bola prevzatá do ústavnej starostlivosti, ak je vzhľadom na svoj nepriaznivý zdravotný stav odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a nemôže byť prepustená zo zdravotníckeho zariadenia ústavnej starostlivosti z dôvodu, že jej nemožno zabezpečiť poskytovanie sociálnej služby v jej prirodzenom rodinnom prostredí alebo poskytnúť sociálnu službu v zariadení podľa tohto

zákona. Podľa tohto zákona nemôže byť sociálna služba poskytovaná v priestore, v ktorom je poskytovaná aj ústavná starostlivosť.

V oblasti zdravotníctva sociálni pracovníci pôsobia ako opatrovatelia v rôznych ústavoch pre duševne chorých, ale aj v nemocniciach. Tu sa stávajú sprostredkovateľmi medzi pacientami a rodinnými príslušníkmi, pomáhajú pacientom prekonávať ťažké obdobia pred, alebo po operáciách, pri rekonvalescencii. Často sú psychickou oporou chorých, udržiavajú s nimi kontakt, pomáhajú im pri liečení a zaujímajú sa o stav pacienta aj po prepustení z nemocnice.

Lekári vnímajú sociálneho pracovníka ako znalca na problematiku sociálnej pomoci. Jeho pracovné pole sa podľa lekárov nachádza medzi chorým a jeho rodinou. Starší človek, ktorý je prijatý do nemocnice je ohrozený nestabilitou svojho zdravotného stavu, ako aj znížením sebestačnosti. Preto je dobré, ak po stabilizovaní jeho zdravotného stavu môžeme zabezpečiť dostatok potrebnej starostlivosti, vhodné prostredie a dostatok sociálnej podpory, aby zvládol proces rekonvalescencie, návrat do svojho prirodzeného prostredia, alebo inej inštitúcie. Tu môže sociálny pracovník posúdiť zdravotný a funkčný stav pacienta v nadväznosti na konkrétne riešenie situácie pacienta. Samozrejme je potrebné rešpektovať želanie samotného pacienta a jeho rodiny, v čom spočíva spolupráca s rodinou. “Cieľom sociálnej práce v zdravotníctve je poskytnúť oporu, podporu, sprevádzanie a pomoc pri zlepšovaní životných možností človeka, ktorý je pre svoju chorobu určitým spôsobom znevýhodnený. Takisto treba zdôrazniť, že práve v zdravotníckom zariadení sa často odkrývajú latentné problémy, ako je napr. týranie a zanedbávanie dieťaťa, nevyhovujúce sociálne prostredie, závislosť na alkohole, drogách atď.” (Kovalčíková, 2005, In: Mojtovej, 2008, s. 18). Vieme, že naozaj sa stáva, že rodičia prinesú dieťa do nemocnice na ktorom sú známky týrania, ale tvrdia, že iba spadlo. Zakrývajú svoje slabosti, agresivitu a silu svojich pästí za nevinnú tvár dieťaťa, bojaceho sa povedať pravdu. Mojtovej (2008) uvádza, že sociálny pracovník je medzičlánkom medzi klientom a jeho sociálnym prostredím. Sociálny pracovník pomáha pri zlepšovaní kvality života pacienta počas hospitalizácie i po nej a pomáha riešiť narušené vzťahy a situácie, ktoré vznikli v živote človeka dôsledkom choroby, úrazu, či škodlivých návykov. Doteraz vykonávali túto prácu sociálne sestry, ktoré mali stredné zdravotnícke školy, alebo s ekonomickým vzdelaním, či pomaturitným štúdiom v odbore starostlivosti o chorých. „V súčasnosti sa kladie dôraz na zvyšovanie si kvalifikácie a od profesionálneho sociálneho

pracovníka pracujúceho v zdravotníctve vyžaduje absolvovanie bakalárskeho alebo magisterského štúdia odboru Sociálna práca. Nevýhodou pre samotných sociálnych pracovníkov je fakt, že pozícia sociálneho pracovníka doteraz nemá vytvorený právny status, absentuje ich zaradenie do liečebného poriadku, chýba presné vymedzenie kompetencií sociálnych pracovníkov v zdravotníckych zariadeniach a nie sú pre nich vytvorené miesta s príslušným platovým zaradením.“ (Mojtová, 2008, s. 20). Mojtová ďalej píše, že je dôležité, aby sociálneho pracovníka vnímali nielen zdravotnícki pracovníci, ale aj pacienti, pretože má v zdravotníctve nepochybne nezastupiteľné miesto. Mal by mať vedomosti z oblasti medicíny, psychológie, psychiatrie, sociológie, pedagogiky, andragogiky, ošetrovateľstva, práva, legislatívy... „Sociálnemu pracovníkovi nesmie byť cudzie to, čo je ľudské...mal by mať primeranú dávku inteligencie, všeobecného prehľadu a pozitívne vlastnosti dobrého človeka...“ (Schavel,Čisecký, 2005, In: Mojtová, 2008, s. 21).

Smutná a ťažká je práca v zariadeniach pre zomierajúcich ľudí – hospicioch. V našej spoločnosti v takýchto zariadeniach pracujú predovšetkým lekári a zdravotné sestry, či ošetrovatelia. Sociálni pracovníci tu môžu pôsobiť skôr ako poskytovatelia praktickej a emočnej pomoci tak chorým, ako aj osobám, ktoré sa o nich starajú. Musí byť schopný pomôcť aj v zložitých situáciách, kedy sú potreby chorých ľudí a opatrovateľov v konflikte. Sociálny pracovník by mal posúdiť schopnosť pacienta a jeho rodiny zvládnuť situáciu, prípadne taktne navrhnúť spôsob pomoci, pomôcť rodine vyžiť čas, ktorý ešte zostáva na urovanie konfliktov. Mal by byť plnohodnotným členom tímu daného zariadenia a spolupracovať pri zvládaní psychosociálnych problémov. Aj na oddeleniach, kde sa pracuje s mentálne postihnutými ľuďmi majú sociálni pracovníci svoje miesto. Snažia sa pomôcť ľuďom integrovať sa do spoločnosti, vykonávajú s nimi rôzne činnosti a práce, ktoré pomáhajú takýmto ľuďom rozvíjať svoje schopnosti. Učia ich komunikovať a nadviazať kontakty. Pôsobia ako asistenti zameraní na jednotlivcov, ktorým sa venujú, učia ich osvojovať si základné hygienické návyky, jesť, užívať lieky, pomáhajú im variť, nakupovať a vykonávať bežné činnosti spojené s existenciou človeka. Vedú rôzne skupinové terapie, kde sú ľudia nútení komunikovať, stretávať sa s ostatnými členmi skupiny, rešpektovať sa navzájom, počúvať ostatných, pracovať v skupine. Pracovná, či umelecká terapia je taktiež spôsob spolupráce s klientom, práce v chránených dielňach, ale i tanečná, hudobná a výtvarná terapia sú miesta, kde je práca sociálneho pracovníka potrebná a neprehliadnuteľná.

Podľa Mojtovej (2008) aj na gynekologicko-pôrodnickom oddelení môže mať sociálny pracovník svoje opodstatnenie. Stáva sa, že budúca matka dieťa nechce, je primladá, alebo má už detí veľa. Uvažuje nad umelým prerušením tehotenstva, nevie si poradiť, nachádza sa v hmotnej alebo sociálnej núdzi. Sociálny pracovník jej môže zabezpečiť odborné poradenstvo lekára, psychológa, psychiatra, informovať ju o možnosti utajeného pôrodu alebo o existujúcich hniezdach záchrany. Sprevádzať ju počas tehotenstva i po pôrode buď formou terénneho sociálneho pracovníka, alebo účasťou na rôznych terapeutických programoch, či stretnutiach svojpomocných skupín. Takisto môže pomôcť aj v pediatrii, ak sa zistí, že rodičia zanedbávajú starostlivosť, alebo sú narušené práva detského pacienta. Veľmi je zraniteľné, ak je hospitalizované, potrebuje mať pocit úprimného záujmu o neho, tiež chce byť vypočuté, mať pocit istoty a vrúcnych vzťahov. Bolo by úplne najlepšie, keby sme o deťoch v súvislosti s chorobami ani nemuseli hovoriť. Žiaľ, aj oni sú napr. onkologickými pacientami, ba dokonca sú aj detské hospice. Tu potrebujú pomoc deti, ale aj ich rodičia pri zmierňovaní utrpenia, podporu pri vyrovnávaní sa so stratou dieťaťa. Všetky takéto situácie si vyžadujú odborný a citlivý prístup.

3.4 Sociálna práca v právnej oblasti

V oblasti práva sa môžeme stretnúť s prácou sociálneho pracovníka najčastejšie v mediácii a probácii. Je to pomerne nové odvetvie, ktoré sa zameriava na vysporiadanie sporov vznikajúcich z občianskoprávných vzťahov, rodinnoprávných vzťahov, obchodných záväzkových vzťahov a pracovnoprávných vzťahov (Zákon č. 420/2004 Z.z. § 1, ods. 2). Hovoríme o tzv. mimosúdnom dojednaní. Podľa zákona č. 550/2003 Z.z. § 5 môže byť za probačného a mediačného úradníka vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa absolvovaním magisterského právnického, učiteľského, teologického alebo iného spoločenského študijného programu... Takýto pracovník vykonáva buď probáciu, alebo mediáciu. Probačia je v podstate dohľad nad obvineným, obžalovaným, alebo inak odsúdeným, kontrola výkonu trestu nespojeného s odňatím slobody, dohľad nad správaním obvineného v priebehu skúšobnej doby pri podmienenom prepustení. Mediácia je mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu medzi poškodeným a obvineným. Mediácia sa vykonáva so súhlasom poškodeného a obvineného.

Činnosť probačného a mediačného úradníka upravuje § 3 zákona č. 550/2003 Z.z., ktorý hovorí, že napomáha tomu, aby trestná vec mohla byť vo vhodných prípadoch prejednaná alebo aby mohol byť uložený a riadne vykonaný trest nespojený s odňatím slobody, prípadne aby väzba mohla byť nahradená iným vhodným opatrením. Na tento účel obstaráva podklady týkajúce sa osoby obvineného, vytvára podmienky na rozhodnutie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania alebo schválení zmiery. Snaží sa o uzavretie dohody medzi poškodeným a obvineným o náhrade škody, ktorá vznikla trestným činom. Spolupracuje s policajným orgánom, vyšetrovateľom ale aj súdom. Pri výkone svojej práce sa riadi pokynmi predsedu senátu, musí rešpektovať a chrániť ľudské práva a slobody, ako aj dôstojnosť človeka a je povinný zachovávať mlčanlivosť.

„ Je dobré, keď má mediátor základné znalosti relevantných zákonov, obvyklých praktík a technológií v oblasti konfliktu...Odborné znalosti a možnosti metódy mediácie získa mediátor vzdelaním a ďalším vzdelávaním v mediácii. Sú nevyhnutným predpokladom pre jeho odborné kompetencie a efektívnu službu klientom. Konflikt je multifaktoriálny jav vyžadujúci transdisciplinárny prístup. Preto sa pri riešení konfliktov môžu uplatniť rôzne vzdelania mediátorov: v sociológii, práve, psychológii, sociálnej práci, pedagogike“ (Holá, 2003, s. 83, 84).

Podľa Lenky Holej (2003) napr. sociálny pracovník v trestnom práve prispieva k: efektívnemu riešeniu konfliktných stavov, zefektívneniu riadenia, prevencii páchania ďalšej trestnej činnosti a ochrane verejnosti, úspešnej resocializácii páchatel'ov, satisfakcii poškodených a úspore finančných prostriedkov. Proti skeptickým názorom na zavádzanie sociálnych prvkov do oblasti trestného práva treba povedať, že sú oblasti kriminality kde nepatrí, či ťažko hľadá uplatnenie. „ V týchto prípadoch môže ísť o prípravu podkladov pre uplatnenie alternatívneho spôsobu trestného pojednávania (podmiennečného zastavenia trestného stíhania alebo vyrovnania) alebo o vypracovanie správy pred rozhodnutím ako možného podkladu pre rozhodnutie štátneho zástupcu alebo sudcu v danej veci“ (Matoušek, 2005, s. 291). Sociálna práca v trestnom práve naopak patrí všade tam, kde cieľom je maximálne zvládnutie konfliktu a minimálne vyrad'ovanie jedincov zo spoločnosti.

Kasanová (2008) uvádza, že sociálni pracovníci pôsobia aj na úseku sociálnoprávnej ochrany detí. V prípade, že rodičia, alebo iní občania zodpovední za výchovu dieťaťa narušujú jeho riadnu výchovu, pristúpi sociálny pracovník k uloženiu výchovného opatrenia v zmysle

§37 zákona o rodine č. 36/2005 Z.z., ktorý určuje napr. napomenutie maloletého alebo rodiča, prípadne dohľad nad maloletým. Ďalej sem patrí uloženie upozornenia rodičom, ktorí svojim správaním môžu narušiť priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa. Dodržiavanie týchto opatrení a ich účinnosť sú raz do mesiaca vyhodnocované sociálnym pracovníkom, ktorý podľa situácie rozhodne, či je opatrenie účinné, alebo treba zvoliť iné.

Ďalšou úlohou podliehajúcou sociálnoprávnej ochrane detí je výkon kolízneho opatrovníka maloletých a mladistvých. Zastupuje dieťa v úradných konaniach, vtedy ak sa rodič dostane do kolízie s právami a povinnosťami dieťaťa. V nutnom prípade spolupracuje s pracovníkmi zariadení sociálnych služieb, kde umiestňuje dané dieťa. Okrem toho spracováva agendu vo veciach výchovy a výživy maloletých, eviduje problémové rodiny, rodiny vykonávajúce náhradnú rodinnú starostlivosť. Spolupracuje s mnohými inštitúciami, ktoré sa zaoberajú riešením problémov v rodinách. Organizuje rôzne aktivity pre tzv. ohrozené skupiny ako napr. prednášky pre deti zo sociálne slabých rodín alebo rómske ženy. Na úseku náhradnej rodinnej starostlivosti vedie evidenciu detí, ktorým ju treba sprostredkovať a žiadosť fyzických osôb, ktoré majú záujem stať sa osvojiteľom.

Sociálna kuratela je ďalšou činnosťou, ktorú môžu vykonávať sociálni pracovníci. Sú to opatrenia pre maloletých do 14. roku veku, ktorí spáchali trestný čin, dopustili sa priestupku, sú členmi skupín, ktoré ich ohrozujú a negatívne ovplyvňujú, sú závislí na drogách, majú poruchy správania... Sociálny pracovník plní na úseku sociálnej kurately úlohu preventistu. Snaží sa predchádzať vzniku sociálno-patologických javov. Vypracuje si plán práce s dieťaťom, podľa ktorého postupuje. Zúčastňuje sa na výsluchoch maloletých v rámci trestného konania. Preveruje situáciu v rodinách a informuje súd o dôležitých udalostiach. V prípade prepustenia z výkonu trestu sa mu snaží uľahčiť návrat do rodiny, školy alebo zamestnania. Závislých maloletých a mladistvých motivuje k liečbe a udržiava s nimi kontakt počas liečby a resocializácie (Kasanová, 2008).

Poskytovanie náhradného výživného je taktiež oblasť, v ktorej sa kvalifikovaný sociálny pracovník určite uplatní. Náhradné výživné (Zamestnanosť a sociálna politika, 7/2009, s. 7) sa poskytuje podľa článku na zabezpečenie výživy nezaopatreného dieťaťa, ktoré má nárok na náhradné výživné od úradu práce, sociálnych vecí a rodiny ak bolo právoplatným rozhodnutím súdu, alebo súdom schválenou dohodou uložená povinnosť platiť výživné povinnej osobe a táto si povinnosť neplní najmenej 3 za sebou nasledujúce mesiace. Ďalej

v prípade, že nevznikol nárok na sirotsky dôchodok, či suma je nižšia ako suma minimálneho výživného. Po splnení podmienok určených zákonom o náhradnom výživnom rozhoduje oddelenie v hmotnej núdzi. Zamestnanci úzko spolupracujú s exekútormi, Centrom pre medzinárodno-právnu ochranu detí a mládeže, Sociálnou poisťovňou, útvaram sociálneho zabezpečenia a školou.

3.5 Sociálna práca v pedagogickej oblasti

Sociálna práca v pedagogickej oblasti má najväčšie uplatnenie vo funkciách výchovných, či kariérových poradcov.

„Termín kariérové poradenstvo tu v súlade s definíciou OECD používame na označenie poradenských služieb v oblasti vzdelávania a zamestnanosti, ktorých cieľom je pomáhať jednotlivcom akéhokoľvek veku pri rozhodovaní o otázkach vzdelávania, odbornej prípravy, voľby zamestnania a rozvoji kariéry v ktorejkoľvek fáze ich života.“

([www.leonardodavinci.at/filemanager/download/478/3_Grajcar - Sluzby karieroveho.pdf](http://www.leonardodavinci.at/filemanager/download/478/3_Grajcar_-_Sluzby_karieroveho.pdf))

Podľa uvedeného zdroja je kariérové poradenstvo súčasťou systému výchovného a špeciálnopedagogického poradenstva definovaného zákonom č.279/1993 Z.z. o školských zariadeniach, detailnejšie vymedzeného vyhláškou MŠ SR č.43/1996 Z.z. o podrobnostiach o výchovnom poradenstve a o poradenských zariadeniach. Patria sem: výchovní poradcovia na základných a stredných školách, školskí psychológovia, školskí špeciálni pedagógovia, pedagogicko-psychologické poradne, špeciálnopedagogické poradne a detské integračné centrá. Okrem toho sa tu uvádzajú aj poradenské služby pre vysokoškolákov, ktoré sú zatiaľ ešte pomerne novým prvkom v tomto systéme. Podpornými inštitúciami systému poradenských služieb v rezorte školstva sú: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Štátny pedagogický ústav a Ústav informácií a prognóz školstva.

„Výchovný poradca plní úlohy školského poradenstva v otázkach výchovy, vzdelávania, profesijnej orientácie detí a v oblasti prevencie problémového a delikventného vývinu detí. Znamená to, že pozornosť venuje žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia, žiakom so zmenenou pracovnou schopnosťou, nadaným a talentovaným žiakom. Konzultácie poskytuje nielen žiakom, ale aj ich zákonným zástupcom a učiteľom“

(www.zsledrovne.sk/vychovnyporadca). Takýto pracovník musí komunikovať a konzultovať

mnohé situácie s vedením školy, s jednotlivými pedagógmi, problémy výchovno-vzdelávacieho charakteru oznamuje triednym učiteľom. Dôležitá je práca s talentovanými, nadanými, problémovými či šikanovanými deťmi. Pomáha riešiť problémy s dochádzkou, krádežami, alkoholom, drogami, poruchami učenia a správania. Dôležitá je samozrejme spätná väzba rodiny. V prípade potreby komunikuje s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva, s úradom práce sociálnych vecí a rodiny, či s políciou. Organizuje besedy na rôzne aktuálne témy, realizuje kariérne poradenstvo pre žiakov, ktorí končia školu, usmerňuje ich vo výbere budúceho povolania, sprostredkováva dôležité informácie o školách, organizuje exkurzie so zameraním na výber povolania. Vidíme, že náplň práce výchovného poradcu v školách je naozaj rozsiahla a vyžaduje si odborný, včasný a profesný prístup, pretože neodborný zásah pri výchove a usmerňovaní žiakov môže mať rôzne následky.

Z dôvodu zvýšených požiadaviek na odborných sociálnych pracovníkov, je potrebné venovať väčšiu pozornosť ich vzdelávaniu a doplňovaniu odborných vedomostí. Okrem rôznych rekvalifikačných kurzov pôsobia pedagógovia, ktorí sú absolventami sociálnej práce hlavne na vysokých školách, kde na odbornej úrovni pomáhajú získavať vedomosti v sociálnej oblasti študentom. Sami pedagógovia sa ďalej vzdelávajú, pracujú na rôznych výskumoch a pomáhajú vypracovať učebnice a skriptá pre budúce generácie študentov. Každý rok končia stovky študentov bakalársky, magisterský či doktorandský stupeň vzdelania v sociálnej práci na našich univerzitách. Podľa príspevku v Zborníku príspevkov z vedeckej konferencie (Haburajová-Ilavská, Tvrdoň, 2008) napr. absolventi Katedry sociálnej práce a sociálnych vied v Nitre získavajú podstatné fakty a informácie zo základov sociálnej práce, jej metód, či cieľov, ktoré budú vedieť aplikovať pri riešení sociálnych problémov. Absolvent bakalárskeho stupňa je pripravený pre výkon sociálno-správnych činností, sociálno-právneho poradenstva prvého kontaktu a pod. Absolvent vyššieho – magisterského štúdia ovláda teoretické koncepcie a metódy sociálnej práce, metódy riadenia sociálnej sféry, môže pracovať v školstve, v psychologickom a pedagogickom poradenstve, rieši otázky minority, rómskeho etnika, problémy rodín, chudoby, bezdomovectva, drogových závislostí a pod. Absolvent doktorandského štúdia ovláda vedecké metódy a techniky vedeckého výskumu, ovláda metódy výskumných projektov. Katedra sociálnej práce a sociálnych vied v Nitre spolupracuje s viacerými školami a inštitúciami. Patria sem Katedry sociálnej práce Univerzity Komenského v Bratislave, Trnavskej univerzity, Katolíckej univerzity v Ružomberku,

Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra vzdelávania dospelých a sociálnej práce Prešovskej univerzity v Prešove. Jednotlivé katedry spolupracujú v oblasti výskumu a vedy, pracujú v celoslovenskej súťaži študentskej vedeckej-odbornej činnosti. Spolupráca nezostáva iba na Slovensku, ale prechádza aj do zahraničia. Či už je to Česká republika – Univerzita v Českých Budějoviciach., Masarykova univerzita v Brne, Ostravská univerzita v Ostrave, Pražská vysoká škola psychosociálnych štúdií v Prahe ale aj spolupráca s Olomoucom, Ústím nad Labem a inými školami. Zahraniční partneri sú napr. v Ríme, Krakove, v Mníchove, v Pécsi, Szegede, v Londýne či Kyjeve. Vidíme teda, že naša škola v žiadnom prípade nezaostáva za inými školami a snahou pedagógov je vychovávať z našich študentov dobrých sociálnych pracovníkov, ktorí sa vyrovnajú svetovému meradlu. Hlavné výsledky mnohých výskumov a vedeckých činností sú vzácnymi poznatkami obohatením pre prax.

DISKUSIA

Sociálna práca sa postupne etabluje v našej spoločnosti, začína sa vymedzovať jej priestor v systéme vied i v praxi. Našou prácou sme chceli zmapovať problematiku procesu profesionalizácie a ukázať na opodstatnenosť sociálnej práce. Keďže sociálnou prácou, ako vedou sa zaoberali viacerí odborníci a autori kníh, čerpali sme informácie prevažne z dostupnej literatúry. Už Tokárová v roku 2002 poukazovala na to, že sociálna práca využíva poznatky iných vied a hovorila o akomsi dvojsmernom procese budovania sociálnej práce. Vieme, že vedné odbory sa vzájomne prelínajú, dopĺňajú si svoje poznatky a spoločne tvoria celý systém vied do ktorého sociálna práca bezpodmienečne patrí. Bláha hovorí o akejsi nápravnej činnosti, odstraňovanie nedostatkov, pričom pod nedostatkom rozumie „ak chýba niečo, čo je dôležité pre normálny život“... Zastavme sa pri spojení „normálny život“. Položme si otázky čo je normálny život, alebo ako vyzerá normálny život? Na takéto otázky neexistuje jednoznačná odpoveď, pretože je to subjektívne a každý z nás si pod tým môže predstaviť niečo iné. Sú ľudia, ktorí žijú v prepychu, blahobyte, nič im nechýba a sú presvedčení, že žijú normálny život. Sú však iní, ktorí majú to najnutnejšie, čo je potrebné k životu a taktiež majú pocit, že žijú normálny život. Klientmi sociálnej práce sú však zväčša ľudia, ktorí žijú z určitých dôvodov na okraji spoločnosti, majú existenčné problémy, nemajú strechu nad hlavou, zlyhali, ale napriek tomu si možno niektorí nepripustia, že by nežili normálny život. Žilová hovorí taktiež o určitej normalite v porovnaní s určitou relevantnou skupinou. Povedzme, že takouto relevantnou skupinou je akýsi stred, alebo stredná vrstva ľudí, ktorá spĺňa určité kritériá a všetko čo je pod hranicou daných kritérií môžeme považovať za viac, či menej sociálne odkázané skupiny ľudí. V histórii sa stretávame s porovnávaním sociálnej práce s činnosťou vtedajších filantropických a charitatívnych spolkov, ktoré pomáhali rozličnými spôsobmi ľuďom v núdzi. V práci sa však dozvedáme, že A.Masaryková už na začiatku 20.storočia povedala, že sociálna práca je niečo iné. Naozaj sociálna práca aj v súčasnom ponímaní je iná, má väčšie možnosti, poznatky a odborné znalosti, má skrátka iné podmienky ako charity. Činnosť charít a dobročinných organizácií na Slovensku je jedným ohnivkom v dlhej reťazi organizácií, spoločností, inštitúcií, neziskových a iných organizácií. Řezníček v r.1994 píše o súvislosti podoby sociálnej práce s inštitucionálnymi predpokladmi. Naozaj si aj my myslíme, že sociálna práca nemôže byť iba niekde voľne vo

vzduchu, ale musia existovať piliere, ktoré ju udržia a tvoria pomyselné základy, na ktorých môže stáť a opierať sa o ne. Sú to predovšetkým zákony, predpisy, normy, sociálna politika, organizačné štruktúry ale i profesijné združenia. Z práce sa ďalej dozvedáme, že predmetom sociálnej práce je skúmať príčiny, prečo sa človek dostal do ťažkej situácie. Ako to zistiť? Nie je to určite jednoduché a často dlhodobé. Stáva sa, že človek nosí so sebou ťarchu nejakej traumy z detstva a práve to je príčinou, že sa dostal do problémov. Dopracovať sa ku koreňu problému si vyžaduje taktiež veľkú profesionalitu, ale aj trpezlivosť nielen sociálneho pracovníka ale aj samotného klienta. Ak sa však dostaví očakávaný efekt, každá hodina takejto práce mala zmysel. Čo všetko sme zistili v našej práci o samotnej profesionalizácii sociálnej práce? Prečo je taká dôležitá, to naznačuje Novotná-Schimerlingová, keď hovorí, že sociálna práca ňou získava viac práv a väčšiu zodpovednosť. Sú väčšie práva a zodpovednosť naozaj to, čo je pre sociálnu prácu potrebné? Myslíme si, že to je veľmi podstatné. Bez toho by predsa nikto nebol oprávnený zasahovať do života jednotlivcov, rodín, komunit a v konečnom dôsledku ani do života spoločnosti. Nemôže hocikto prísť napr. do problémovej rodiny a začať tam robiť nejaké opatrenia, ako je sanácia rodinného prostredia, či sociálno-právna ochrana detí, ale ani vyplácať rôzne sociálne dávky. Nemohli by vzniknúť ani zariadenia sociálnych služieb, domovy dôchodcov, či resocializačné zariadenia a pod. V tomto prípade by snáď mohlo platiť, že profesionalizácia sociálnej práce = väčšie práva a zodpovednosť. Určite je tu veľká súvislosť a kľúčový bod opodstatnenosti profesionalizácie sociálnej práce. Ďalšia opodstatnenosť sociálnej práce je spôsobená starnutím populácie. Vieme, že sa rodí menej detí, čiže potencionálnych produktívnych pracovníkov, ktorí by vytvárali zdroje pre generáciu starých ľudí, odkázaných na štát. Ani kríza, ktorá momentálne rezonuje spoločnosťou, neprospieva sociálnej oblasti, pretože zostáva viac ľudí bez práce, viac chudoby a odkázanosti na sociálne dávky. Profesionalizácia je pre sociálnu prácu ako licencia, či známka kvality, dáva jej punc dôležitosti. Treba si ju chrániť, rozvíjať a zveľaďovať. V žiadnom prípade nesmieme dopustiť, aby profesionalizácia stagnovala, alebo nebudaj upadala. K tomu, aby bol správny trend profesionalizácie je treba spojiť všetky sily od tých najmenších predstaviteľov až po najvyššie štátne orgány a inštitúcie, ktoré majú možnosti do procesu profesionalizácie zasahovať. Takmer vo všetkých zdrojoch, z ktorých sme čerpali sa opakuje potreba vzdelávania sociálnych pracovníkov. Skutočnosť, že v sociálnej práci sa robí vedecká a výskumná činnosť s následnou aplikáciou do praxe je dôvodom opodstatnenosti

profesionalizácie sociálnej práce nielen v praxi, ale aj v systéme vied. Rôzne metódy sa vyvíjali postupne na základe skúseností z praxe. Modelovali sa v súlade s potrebami a požiadavkami klientov sociálnej práce i celej spoločnosti. Len kvalifikovaní a vzdelaní sociálni pracovníci sú cestou k zlepšeniu procesu profesionalizácie. Bolo by preto zaujímavé venovať väčšiu pozornosť výchove a vzdelávaniu mladých ľudí zodpovedným výberom študentov podľa určitých kritérií. Nový zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách stanovil kvalifikačné predpoklady sociálnych pracovníkov a presne určil dosiahnuté vzdelanie, ktoré je potrebné pre vykonávanie práce sociálnych pracovníkov. Čiže môžeme konštatovať, že nielen profesia sociálneho pracovníka, ale aj vzdelávací proces v oblasti sociálnej práce musí prejsť procesom profesionalizácie o čom svedčia akreditácie študijných programov, ktoré je možné študovať na Slovensku. Mladí ľudia, ktorí chcú študovať tento odbor by sa mali podrobiť akejsi „reflexii“ – uvažovaniu o tom, či na tú prácu majú. Uvedomovať si, že aj na takúto prácu treba mať vlohy, predpoklady, schopnosti a hlavne ochotu celý život pomáhať ľuďom. Možno by bolo dobré, keby budúci študenti robili testy spôsobilosti, či psychotesty. Následne na zodpovedný prístup budúcich študentov, by mala nadväzovať zodpovedná odborná príprava na školách, v ktorých vyučovací proces má vysokú úroveň, pracujú v nich špičkoví pedagógovia. Nemenej dôležitý je prístup zamestnávateľov, ktorí prijímajú do práce sociálnych pracovníkov. Tiež by im malo záležať na tom, aby na miestach, kde je potrebný odborný prístup sociálnych pracovníkov neboli ľudia mimo odboru, rôzni ekonómovia, učitelia, agronómovia, ale aby to boli skutočne špecializovaní odborníci, ktorí budú ochotní aj ďalej sa zdokonaľovať a vzdelávať. Ďalším článkom v tomto mechanizme sú štátne orgány, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy miest a obcí či verejno-právne inštitúcie. Na vrchole celej tejto pyramídy musí stáť dobrá legislatíva, normy a zákony, ktoré svojou pôsobnosťou napomáhajú celému procesu profesionalizácie sociálnej práce kráčať smerom dopredu. Len vtedy, keď budú správni ľudia na správnych miestach a keď bude každý klient presvedčený, že s jeho problémami mu pomôže sociálny pracovník, pretože je to dobrý odborník, bude sociálna práca na najlepšej ceste k akceptovaniu v spoločnosti.

Samozrejme, že aj profesionalita má svoje hranice. Ani ten najlepší, najprofesionálnejší a najvzdelanejší sociálny pracovník nevie a nemôže robiť zázraky. Má určité hranice, v ktorých sa pohybuje a nemôže ich prekračovať. Činnosť sociálneho pracovníka nemá jasné pravidlá, ako matematika, čo je „správny“ a čo „nesprávny“ postup. Na každého klienta platí

niečo iné. Zistiť aký prístup kedy uplatniť je taktiež jedna z črt profesionality sociálneho pracovníka. Dôležitým momentom pri ovplyvňovaní správania klienta je práve osobnosť samotného sociálneho pracovníka. Ak chce klienta do viesť k zmene jeho postojov, správania a životného štýlu, musí byť pre neho určitou autoritou, či vzorom. Musí mať veľkú dávku empatie, sociálneho cítenia, morálne zásady, prejavovať iniciatívu a záujem o klienta a vybudovať si vzájomnú dôveru vo vzťahu klient - sociálny pracovník. Nesmie však prejavovať strach, či prehnanú ľútosť, čo by mohlo byť pre klienta demotivujúce. Sociálni pracovníci často prichádzajú do kontaktu s ľuďmi, ktorí sa dostali do konfliktu so zákonom, často sú nebezpeční, agresívni, vulgárni a drzí. Určite v takýchto prípadoch je potrebné zachovať chladnú hlavu a konať si svoje povinnosti s rozvahou a určitým odstupom.

Ako by sme teda mohli charakterizovať sociálneho pracovníka? Vrátime sa do čias, keď sme boli deti a hrávali sme sa na rôznych remeselníkov, či rôzne profesie. Najpopulárnejšie boli také, ktoré boli známe, ako deti sme sa s nimi stretávali a vedeli sme ukázať gestikuláciami, či mimikou niečo charakteristické pre dané povolanie. Ako by sme v takejto hre znázornili sociálneho pracovníka. Snáď by sme ukázali veľké, bijúce srdce, úsmev, milý a prívetivý pohľad. Možno by sme naznačili akúsi podávanú ruku, ako oporu a pozvanie k spolupráci a pomoci. Otázne je, či by niekto uhádol, akú profesiu sme tým znázorňovali. V prenesenom význame môžeme skonštatovať, že táto práca je náročná nielen na znázornenie v hre, ale v samotnej realite má určite veľa charakteristických znakov, o ktorých vedieť možno iba samotní sociálni pracovníci. Pre všetkých občanov je vytvorená v spoločnosti tzv. záchranná sociálna sieť. Každý z nás si vie predstaviť sieť, ktorá má nespočetné množstvo očiek, vzájomne poprepletaných a tak vytvárajúcich jeden celok. Najlepšie je, keď všetky očká tejto siete sú rovnako pevné, (majú rovnakú nosnosť), pretože stačí, keď je jedno natrhnuté, poškodené, či nedobre spojené s ďalším a sieť sa pri záťaži trhá, povoľuje od toho najslabšieho miesta. Snažme sa preto našu sieť udržať v dobrom, pevnom stave, aby zachytávala všetko potrebné a tak zachránila viacerých ľudí pred tvrdým pádom na dno spoločnosti.

A čo klient? Z hľadiska témy našej práce sme sa mu venovali pomerne málo, jeho pocity a skúsenosti so sociálnou prácou nie sú predmetom našej témy. Všeobecne je však známe, že klient sociálnej práce sa stretáva veľa krát s prehnanou byrokraciou, čo ho odrádza obrátiť sa na kompetentné úrady. Po nejakej žiadosti sa spustí lavína rôznych tlačív, dotazníkov často

s komplikovanými otázkami, potvrdení, ktoré treba nosiť z rôznych iných inštitúcií. Snád' by bolo dobré, keby bola vybudovaná fungujúca informačná sieť a sociálni pracovníci, by mali možnosť elektronickou cestou si zadovážiť všetky potrebné údaje. Určite by sa tým obmedzilo dlhé čakanie pred dverami rôznych kancelárií, aj pracovníci by mali väčší kl'ud na prácu aj klient by bol spokojnejší. Niektorí klienti sociálnej práce si nevedia takmer nič vybaviť sami. Často sú to ľudia bez trvalého pobytu, bez občianskeho preukazu, bez snahy spamätať sa zo svojej ťažkej situácie. Všetkých však treba vybaviť, poradiť im a pomôcť riešiť ich situáciu. Aj toto je jedna strana mince sociálnej práce, s ktorou sa pracovníci na úradoch stretávajú.

Odporúčania pre prax

- budúcich študentov sociálnej práce podrobovať reflexii, či testom spôsobilosti
- zodpovedný prístup k odbornej príprave na školách , vysoká úroveň vyučovacieho procesu a špičkoví odborní pedagógovia
- zodpovedný prístup zamestnávateľov, ktorí prijímajú do práce sociálnych pracovníkov
- kvalifikovaný prístup štátnych orgánov, úradov práce , sociálnych vecí a rodiny, samosprávy miest a obcí, či verejno- právnych inštitúcií
- nevyhnutnosť zastrešenia dobrou legislatívou, normami a zákonmi

ZÁVER

V našej práci sme chceli poukázať na sociálnu prácu od jej základného ponímania, cez jej funkcie, ciele a predmet. Z hľadiska názvu predmetnej práce sme sa zamerali hlavne na profesionalizáciu sociálnej práce, taktiež z viacerých uhlov pohľadu. Profesionalizácia, ako základ našej bakalárskej práce, sa nám v konečnom dôsledku ukázala ako nevyhnutná zložka presadzovania sociálnej práce v spoločnosti. Len ak bude sociálna práca vykonávaná na profesionálnej úrovni, má šancu byť uznávaná v spoločnosti. V poslednej časti sme dali priestor oblastiam, v ktorých sa sociálni pracovníci uplatňujú. Na všetko sme poskytli pohľad viacerých známych autorov a odborníkov, ktorí sa sociálnou prácou zaoberajú už niekoľko rokov. Výsledkom našej práce je konštatovanie, že sociálna práca sa v našej spoločnosti postupne presadzuje, dostáva svoju konkrétnu podobu. Pretože pribúda ľudí, ktorí sa ocitajú v zlej životnej situácii a potrebujú pomoc, poukazujeme na jej potrebu a potvrdzujeme jej opodstatnenosť. Vidíme, že sú odvetvia, v ktorých je práca sociálneho pracovníka nevyhnutná a nemohol by ju vykonávať človek so žiadnou inou profesiou. Je to skutočne špecifická profesia, ktorá má nezameniteľné miesto v našej spoločnosti. V súvislosti s pribúdajúcimi klientami sociálnej práce pribúdajú aj rôzne zariadenia sociálnych služieb, či už vo forme štátnych inštitúcií, alebo súkromných. Akceptovaniu sociálnej práce v spoločnosti pomáha aj nový zákon č.448/2008 Z.z. o sociálnych službách, ktorý predpisuje potrebný počet sociálnych pracovníkov na konkrétnych pozíciách, vymedzuje kvalifikačné predpoklady kladené na sociálnych pracovníkov. Dáva priestor rozvíjajúcemu sa sociálnemu školstvu na Slovensku, ktoré je potrebné hlavne pre výchovu novej generácie sociálnych pracovníkov a pre skvalitnenie prístupov ku klientom sociálnej práce. Celý sociálny systém je postavený na princípe solidarity, čiže tí, ktorí pracujú zabezpečujú prostriedky pre tých, ktorí ešte nepracujú, alebo z nejakého dôvodu nemôžu pracovať. Samozrejme aj pre tých, ktorí si už svoje odpracovali, sú na zaslúženom odpočinku a taktiež potrebujú prostriedky na dôstojný život v starobe. V prenesenom význame môžeme povedať, že dnes my pomáhame a zajtra budú pomáhať nám. Všetkým občanom našej spoločnosti by malo záležať na tom, aby každý mohol mať dôstojný život aj v prípade, že sa mu skomplikoval život, alebo mu osud nedoprial zdravie. Úlohou sociálnej práce je zmierňovať takéto situácie a hľadať možnosti nápravy. Pretože táto úloha nie je vôbec jednoduchá, je potrebné, aby boli na ňu

sociálni pracovníci pripravení. K tomu im však musí pomáhať aj spoločnosť vytváraním dobrých pomienok na prácu a adekvátnym ohodnotením, aby neutekali naši perspektívni ľudia do zahraničia za lepšími podmienkami a lepším ohodnotením ich práce. Veríme, že raz príde čas, kedy bude táto práca v našej spoločnosti akceptovaná, uznávaná a ohodnotená tak, že sa nemusíme báť zostarnúť. Všetci raz budeme starí a možno odkázaní na nejaké zariadenie sociálnych služieb. Myslíme na to už teraz, urobme pre túto oblasť maximum, aby sme sa raz nemuseli hanbiť pred svojimi deťmi, že sme zanedbávali tak dôležitú sféru života spoločnosti. Stále píšeme o vývoji sociálnej práce o poznatkoch z jej dejín. Zabúdame možno na to, že aj my píšeme dejiny pre ďalšie generácie. Nech je snahou nás všetkých, aby boli svetlým bodom a hlavne aby sa z našich chýb poučili ďalšie generácie a vyvarovali sa ich.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- BAJER, P., HANUŠ, P. Editorial. In: *Sociální práce, Sociálna práca*, 1/2007, s.1. Dostupné na internete: <http://www.socialniprace.cz> sp-2007-1-090221133928. Pdf.
- CRAWFORD, K. and WALKER, J. 2005. *Social Work and Human Development*. 140 s. ISBN 190330 083 5.
- DAVIES, M. 2002. *Companion to Social Work*. 2.vydanie The Blackwell Publising Ltd. 500 s. ISBN 0-631-22392-4.
- GABURA, J., PRUŽINSKÁ, J. 1995. *Poradenský proces*. Praha: SLON,1995. 147 s. ISBN 80-85850-10-9.
- HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ, L. 2009. *Historické paralely v edukácii sociálneho školstva v rokoch 1918-1939 a začiatkom 21.storočia*. Brno: Tribun EU, 2009. 124 s. ISBN 978-80-7399-615-4.
- HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ, L., TVRDOŇ, M. 2008. Vzdelávanie sociálnej práce prostredníctvom Katedry sociálnej práce a sociálnych vied. In: *Dni sociálnej práce*. Zborník príspevkov s vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou 29.-30.11.2007 v Nitre, 2008. s. 127 – 131. ISBN 978-82-8094-231-1
- HOLÁ, L. 2003. *Mediace*. Praha: Grada Publishing, 2003. 192 s. ISBN 80-247-0467-6.
- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M., MANÍKOVÁ, Z. 1979. *Slovník cudzích slov*. 1.vydanie Bratislava: SPN, 1979. 944 s.
- KASANOVÁ, A. 2008. *Sprievodca sociálneho pracovníka I. Rodina a deti*, 2008, Nitra ISBN 978-80-8094-277-9.
- LEVICKÁ, J. 2003. *Metódy sociálnej práce*. Trnava: VaV,2003. 122 s. ISBN 00-3-0714-30-3.
- LEVICKÁ, J. 2002. *Teoretické aspekty sociálnej práce*, 2002. 283 s. ISBN 80-89074-39-1.
- LEVICKÁ, J. 2001. Sociálna práca ako veda. In: *Sociálna práca a zdravotníctvo*, roč.2, č.1-2, 2001, s.17).
- MATOUŠEK, O. 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.
- MATOUŠEK, O. 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

- MATOUŠEK, O. 2008. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2008. 384 s. ISBN 978-80-7367-502-8.
- MIŠTINOVÁ, D. 2009 . Náhradné výživné. In: *Zamestnanosť a sociálna politika*, 7/2009, s.7. ISSN: 1336 5053
- MOJTOVÁ, M. 2008. *Sociálna práca v zdravotníctve*. Bratislava, 2008. 137 s. ISBN 978-80-89271-45-0.
- NOVOTNÁ, V., SCHIMERLINGOVÁ, V. 1992. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha, 1992. 124 s.
- ŘEZNÍČEK, I. 1994. *Metody sociální práce*. Praha: SLON, 1994. ISBN 80-85850-00-1.
- SOROKOVÁ ROTHMAYEROVÁ, E. 2009. Profesionálne kompetencie v línii vzťahu „sociálny pracovník – klient“. In: *Dni sociálnej práce*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou 12.-13. novembra 2008. II.časť. Nitra, 2009. s.77 -83. ISBN 978-80-8094-473-5.
- STRIEŽENEC, Š. 1999. *Úvod do sociálnej práce*. Trnava, 1999. 213 s. ISBN 80-967589-6-9.
- STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*.Trnava: SAPIENTIA, 1996. 255 s. ISBN 80-967589-0-X.
- TOKÁROVÁ, A. a kol. 2002. *Sociálna práca – Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov, FF Prešovskej univerzity. 2002. 573 s. ISBN 80-8068-086-8.
- ÚLEHLA, I. 1999. *Umění pomáhat*. Praha,1999. 128 s. ISBN 80-85850-69-6.
- Zákon č. 448/2008 Z.z. z 30.októbra 2008 o sociálnych službách, Bratislava, EPOS
- Zákon č. 420/2004 Z.z. z 25.júna 2004 o mediácii a o doplnení niektorých zákonov
- Zákon č.550/2003 Z.z. z 28.10.2003 o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- ŽIAKOVÁ, E. 2005. *Psychosociálne aspekty sociálnej práce*. Prešov, 2005. ISBN 80-969274-2-6.
- ŽILOVÁ, A. 2000. *Kapitoly z teórie sociálnej práce*. Žilina, 2000. 119 s. ISBN 80-7100-783-8.
- ŽILOVÁ, A. 2002. Pohľad na sociálnu prácu ako etablojúci sa vedný odbor na Slovensku v uplynulom desaťročí. In: *Práca a sociálna politika*, roč.10, č.5, 2002, s.12.

[www.leonardodavinci.at/filemanager/download/478/3_Grajcar - Sluzby karieroveho.pdf](http://www.leonardodavinci.at/filemanager/download/478/3_Grajcar_-_Sluzby_karieroveho.pdf) -
[2010-02-19]

www.socwork.net/2006/2/series/professionalism/introduction [2010-02-18]

www.ys.sk/heslo/profesioanlizacia.php [2009-09-03]